[М]АР МЭНДЭ, АХА ДҮҮ МОНГОЛ НҮХЭД!

Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, [БУРЯ]АДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной 12-hоо гарана | № 211 (16734) | 1984 оной сентябриин 13, четверг | Сэн 3 мүнгэн.

БУРЯАДАЙ АССР-тэ ҮНГЭРГЭГДЭХЭ МОНГОЛОЙ АРАДАЙ РЕСПУБЛИКЫН ҮДЭРНҮҮДТЭ ХАБААДАХА МОНГОЛ ОРОНОЙ ДЕЛЕГАЦИ МҮНӨӨДЭР УЛААН-ҮДЭДЭМНАЙ АЙЛШААР БУУХАНЬ.

[ХА]РТААБХАЯА СҮМ [ХУРЯ]ЛУУЛЖА АБАХА

[illegible] он эртэ урда сагhаа хойшо хартаабхые [illegible] удаадахи хоол гэжэ нэрлэдэг байhан. [illegible] Хартаабхын эльбэг ехэ ургаса ургуулжа [illegible] хүн зоной [illegible] эдеэ хоолой [illegible] горитонхон нэмэлтэ болохо, мүн [illegible] гахайда хартаабха эльбэгээр [illegible] мяха ехээр абаха арга боломжо бии [illegible].

[illegible] ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй шиидхэбэри, СССР-эй Эдеэ хоолой программые бодото дэмжэлхын тула республикын колхоз, совхозуудай [illegible] оролдожо байна. [illegible]

[illegible]

[illegible] хуряалгада бултадаа эдэбхитэйгээр ха-[illegible]

ТАРЯА ХУРЯАЛГА-84

УРГАСЫН УРМАНДА

Мүнөө Хилганын колхоздо силос болгодохо ургамалнуудай ургаса хуряагдажа дүүргэгдэхэеэ байна. Энэ жэлдэ ажахы дотор кукуруза, наран сэсэг болон бэшэшье ургамалнуудай баян ургаса ургуулагдаа, механизаторнууд ехэл баяртай. Мүнөө 560 гектарай кукуруза, наран сэсэг хуряагдажа, 6200 тонно силос даргадаа. Зарим уластогууд дээрэ кукуруза 2—2,5 метр үндэрөөр урган байна.

Силос хуряалгын эхилхэhээ хойшо колхозой поли дээрэ 5 агрегат хүдэлэлгэдэ. Мүнөө энэ силос хуряалгын гурбан комбайн ябуулагдана.

— Комбайнууд ходо эбдэржэ, — гэжэ тракторно-тарян ажалай бригадын бригадир, Буряад АССР-эй габьяата механизатор, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденой кавалер Далай Ринчинович Раднаев хэлэнэ.—Эндэ шалтагууд олон. Комбайнернууд транспортер таhарна. Тиихэдэ ургаса сабшаха аппарадай полотно [illegible]. Районой «Сельхозтехника» нэгэдэлэй инженер-технолог мүнөөшье болотор манда ерэнэгүй. Эндэ техническэ туhаламжа хүргэхэ тухай [illegible] — гэжэ гомдоно.

...Бидэ кукурузын полидо хүрэжэ ерэбэбди. Энэ поли дээрэ ургаса hайнаар гаранхай. Эндэ «СК-1,6» түхэлэй комбайнууд хүдэлгэгдэнэ. Тэдэнэй нэгэниинь полиин нүгөө захада зогсохонь харагдаба.

— Транспортерни таhараа. Заhабарилжа байнабди,—гэжэ комбайнер Владимир Турчанинов хэлэнэ.

Тэрээндэ автомашинын жолоошон Сергей Балданов, Сергей Тугутов гэгшэд туhална.

Уданшегүй транспортер заhабарилагдажа, агрегат хүдэлгэгдэбэ. Автомашинын кузов руу кукурузын ногоон ургаса урдана. Сергей Тугутов комбайнhаа урган тэжээлэ автомашинын кузов соогуур тараажа гэшхэнэ.

Эндэ 15 автомашина, тэргэтэй найман трактор шэмэтэ тэжээл траншейнүүдтэ зөөгдэнэ. Тэдэнэй дундаhаа Баргажанай автотранспортна предприятиин жолоошод И. М. Рехонский, Н. А. Шадрин, колхозой тракторист Д-Ц. Б. Эрдынеев, ажахын жолоошон С. Н. Балданов гэгшэд эрхим ажалаараа шалгарна.

Энэ үдэрнүүдтэ ажахы дотор 805 гектарай шэниисэ унагаагдаhан байна. Тиихэдэ 150 гектарай обёос сабшагдаа. Комбайнернууд Д. Б. Мужаев, С. Б. Очиров, Б. Л. Цыренов гэгшэд эрхим ажалай жэшээ харуулна.

Мүнөө жэлдэ колхозой механизаторнууд 33800 центнер таряа хуряахаар хараална. Гектарhаа дунда зэргээр 15—16 центнер тарян сохигдохоор хүлеэгдэнэ.

Г. РИНЧИНО.

Баргажан.

КОММУНИСТНУУД ЖЭШЭЭ ХАРУУЛНА

—Одоошье нарата үдэрнүүд ерэбэл даа. Бүхыдөө 2 мянган гектар таряалангай талмай дээрэhээ ороohо таряа хуряажа абахабди,—гэжэ Загарайн районой Эрхирэгэй совхозой ахамад агроном Г. Х. Андреев хөөрэбэ. Тэрэнэй 1200 гектарынь Ацагадай отделенидэ оршодог гээшэ. Ушар тиимэhээ тус отделениин таряа хуряалгада олон механизаторнууд, комбайн болон автомашинанууд элсүүлэгдэнхэй. Таряа хуряалгын хуби заяае механизаторнууд шиидхэдэг гээд бултанда мэдээжэ. Ацагадай отделениин түрүү комбайнернууд коммунистнууд Дансаран Доржиевич Баданов, Цыденжаб Хайбзанович Намдыков гэгшэд түрүүшын үдэрhөө эхилжэ, үдэр бүринигөө даабарие 130—150 процент хүрэтэр дүүргэнэ. Мүн лэ бэрхэ комбайнер Буда Доржиевич Сундуев түрүүшүүлэй зэргэдэ ябана.

Ацагадай отделениие эрхилэгшэ Б. Т. Чимитов нигэжэ хөөрэнэ: Бидэнэр богони болзор соо—арбан үдэрэй туршада бүхы таряагаа хуряаха уялга абаад, түрүүшын үдэрhөө эршэтэйгээр ажалланабди. Социалис мүрысөөнэй гуримууд баталагдаа, материальна болон моральна урмашуулгын хэмжээнүүд хараалагданхай. Мүрысөөнэй дүнгүүд декада бүри гаргагдажа, түрүү hуури эзэлэгшэдтэ улаан вымпел барюулагдана. Хуряангыгаар хэлэбэл, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаха бүхы арга нүхэсэл механизаторнуудта олгогдонхой.

Игэжэ Эрхирэгэй совхозой механизаторнууд таряа хуряалгаяа амжалтатайгаар ябуулжа байнхай.

С. СТЕПАНОВ.

Шармайhан зандаа

Мүнөө Борьёогой совхоздо үбhэ бэлэдхэхэ харюусалгатай хүдэлмэри түлэг дундаа ябуулагдажа байна. Ажахы дотор үбhэшэдэй оньhожоруулагдамал хоёр звено хүдэлнэ. Түрүүшынхиинь хонин ажалай бригадир Д-Д. Д. Ванчиков, нүгөөдыень эбэртэ бодо малай бригадир В. В. Хаданов хүтэлбэрилдэг юм. Эдэнэрэй хажуугаар гар хажууршадай 2 звено эмхидхэгдэнхэй.

Һүүлэй дүнгөөр үбhэ тэжээл бэлэдхэлгээр нэгэдэхи оньhожоруулагдамал звеногойхид социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана. Тус звеногой гэшүүд М. Р. Цынгунов, Н. Ц. Цыдыпов, В. Ч. Цыбикжапов, И. М. Сагалеева, Б. Б. Базаров гэгшэд үдэрэйнгөө нормые үлүүлэн дүүргэнэ.

Эдэ хоёр звенодо тус тустаа 5 трактор үгтэнхэй. Механизаторнууд Бадма-Цырен Бадмаев, Михаил Камалов, Владимир Ванданов, Бүргэд Мункуев гэгшэд сэлмэг үдэрэй час, минута бүхэниие зүбөөр хэрэглэхые оролдоно.

Тиихэдэ хонишодой эмхидхэhэн гар хажууршадай звенонууд өөhэдынгөө отарын хонидто үбhэ бэлэдхэлсэнэ.

Ц. САГАЛЕЕВ.

ЭРШЭЕЭ АЛДААГҮЙ

Хүрбын совхозой үбhэшэд хура бороогой хэды hаад ехээр ушаруулаашье hаань, бүхы арга боломжоёо хэрэглэн, ниитынгээ адууhа малда элбэг хүрэхэ үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ гэжэ оролдолго гаргана. Байгша ондо Хүрбын гол шадарай ногоон hайнаар урганхай. Дээдэ-Нугын сабшалан дээрэ тус ажахын луговод Бато-Мунко Самбуевай даадаг звеногойхид ажаллажа байна. Эдэнэр жэл бүри баян ургаса абадаг болонхой. Мүнөө энэ звеногой гэшүүн Гангын-Дээрэ гэжэ газарай ногоо сабшана. Эндэ дүн хамта 9 хүн хүдэлнэ. Коллектив дотор эрхимээр ажалладаг зон бии. Жэшээлхэдэ, Аюр Доржиев тракторна косилкаар, В. Дондоков морин косилкаар ногоо сабшажа, үдэрэйнгөө нормые үлүүлнэ. Тус коллектив энэ жэлдэ бүхыдөө 6700 центнер үбhэ бэлэдхэхэ даабаряа нэрэтэй солотойгоор дүүргэхээр зоригжонхой.

Энэл ажахын дүршэлтэй луговод Н. А. Литвиненкын ударидадаг звеногойхид hаяла гэжэ газарта үбhэ бэлэдхэжэ байна. Эдэнэр hүүлэй дүнгөөр 1000 гаран центнер hайн шанартай үбhэ hүрилбэ. Тус коллективэй гэшүүд нарата үдэрнүүдые зүбөөр хэрэглэн, ниитын адууhа малда хүсэд хүрэхэ тэжээл нөөсэлхын түлөө тэмсэлээ шангадхана.

Ц. ДОРЖИЕВА.

ГЕКТАРҺАА 30 ЦЕНТНЕР

Эмхитэйгээр, эбтэй зэтэйгээр, хура бороогүй час бүхэниие hамбаашалан, Улаан-Үдын районой «Дружба» колхоздо Е. Я. Чебунинай звеногойхид үбhэ хуряана. 220 гектар сабшаланhaa 4400 центнер үбhэн hүрилэгдөөд байна. Энэ хадаа гектар бүхэнhөө 20 центнер үбhэн абтаhан болоно. Ургаса hайнтай Шабарша гэжэ газарта гектарhаа 30 центнер абтана. Мүнөө Е. Я. Чебунинай звено түсэбөө дүүргээд, үшөө 500 центнер тэжээл бэлэдхэхэ гэhэн нэмэлтэ уялга абаба.

Мэдээжэ механизатор, Ажалай Алдар Солын II, III шатын орденуудай кавалер П. И. Радикальцевай звено 4 мянга, В. И. Наумовай звено 2600 центнер, бусад звенонууд хамта дээрээ 4 мянган центнер үбhэ бэлэдхээд байна. Харин бүхыдөө колхоз дотор 16 мянган центнер тэжээл hүрилэгдэнхэй. Ниитын адууhа малай гол тэжээл болохо үбhэ бэлэдхэлгэ үргэлжэлhөөр.

Б. СОТНИЧ.

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ ажалай үдэр

ҺАРА БҮРИ 2000 КУБОМЕТР

Муяын леспромхозой коллектив hайн шанартай модо ехээр бэлэдхэжэ, БАМ-ай барилгашадай эрилтые түгэс hайнаар хангаха гэhэн хараа зорилготойгоор социалис мүрысөө дэлгэрүүлээд, hүүлэй жэлнүүдтэ муу бэшэ үрэ дүнгүүдые түйлана. Энэ коллектив трактор, машинануудаа бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглана. Хүдэлмэриин үнэтэй сэнтэй сагые дүүрэнээр, ашаүрэтэйгөөр хэрэглэжэ, даабаряа хододоо үлүүлдэг болобо. Байгша оной найман hарын туршада 85 мянган кубометр модо бэлэдхэхэ даабаряа 92 мянганда хүргэжэ, «Забайкаллес» нэгэдэл дотороо дэлгэрhэн мүрысөөндэ эрхимлэбэ.

Леспромхозой хүдэлмэришэд түйлаhан амжалтануудаа улам арьбадхана. А. Л. Арсеньев, Н. Ф. Новиков, Ю. С. Талыкин, бусадай хүтэлбэрилдэг бригадануудай коллективүүд үдэр бүриингөө даабари үлүүлжэ, хамтын хэрэгтэ хубитаяа оруулалсана. Үнинэй, бэрхэ хүдэлмэришэн А. Л. Арсеньевэй хүтэлбэрилдэг бага комплексно бригадын хүдэлмэришэд hарадаа 1800 кубометр модо бэлэдхэхэ аад, үнэн дээрээ 2300—2400 кубометр модо отолжо, гүрэндөө тушаана. Эдэнэр найман hарын даабариhaa гадуур 4200 кубометр модо бэлэдхэhэн юм.

— «Т-4» түхэлэй трактораа халаан хахадай туршада ашаглажа, минутыншье туршада миин байлгангүйгөөр хүдэлгэхэ гэжэ бүхы бригадаараа оролдонобди. Хүн бүхэнэй урда шанга эрилтэ табинабди. Энээн дээрэhээ үдэр, недели бүриингөө даабари үлүүлнэбди, —гэжэ бригадир А. Л. Арсеньев хэлэнэ. Тэрэнэй дүй дүршэлые халан абаhан бэшэшье хүдэлмэришэд, модо ехээр бэлэдхэжэ, гүрэнэй даабари холо үлүүлнэ.

Л. ТРИФОНОВА,
«Забайкаллес» нэгэдэлэй салин хүлhэнэй таhагай хүдэлмэрилэгшэ.

Валентина Лукиничнa Моисейко зургаадахи жэлээ Улаан-Үдын вагонно депогой колесно цехтэ хүдэлнэ. Тэрэ халаан соогоо 60 гаран вагоной мөөрнүүдые шалгажа, халаанайнгаа даабариие үлүүлэн дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. Л. Моисейко.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ХОНИШОДОЙ ҮДЭР

Сэлэнгын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо хонишодой заншалта үдэр үнгэргэгдэбэ. Хонишодой хүдэлмэриин жэлэй дүнгүүд согсологдожо, социалис мүрысөөндэ илагшадта баяр ёhололой оршон байдалда колхозой правлениин ба парткомой Хүндэлэлэй грамотанууд, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаа. Суута хонишод Д. Будаева, Ф. Зайнуллин, В. Романов гэгшэд эрхимлэжэ гараа. Ноёхоной хонишод табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ үндэр социалис уялгануудые абанхай.

Р. БАЛДАНОВ.

ТАСС ШЭНЭ ҺОНИН

ГАЙХАМШАГТА ОЙ

Арадай революционно түйлалтануудые бэхижүүлхэ, социалис хараа шэглэлэй замаар оронойнгоо дабшалгые батадхаха уялгатай Эфиопидо боложо байhан социально-экономическа үндэhэн хубилалтануудай хойноhоо совет хүнүүд анхаралтайгаар адаглана гэжэ Эфиопиин революциин 10 жэлэй ойдо зорюулагдажа, сентябриин 11-дэ үнгэргэгдэhэн Москвагай олониитын түлөөлэгшэдэй баярай суглаан дээрэ тэмдэглэгдээ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Пономарев, хэдэ хэдэн министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна, совет болон ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд президиумдэ hууба.

Хоёр оронoй арадууд бата хани барисаатай юм. Империализмда эсэргүү тэмсэл эб найрамдалта зорилгонууд тэдэниие нэгэдүүлнэ гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ. Мүнөө ажабайдалай бүхы шухала асуудалнуудаар совет-эфиоп харилсаан амжалтатайгаар хүгжөөгдэжэ байна. Эфиопиин Хүдэлмэришэнэй партиие байгуулга тэрэнэй шэнэ шата болоно.

Социалис Эфиопиин хэрэгүүдые СССР-тэ саг зуура түлөөлхэ этигэмжэтэ Легессе Гебрэ Мескел суглаан дээрэ үгэ хэлэбэ.

Эфиопиин Республикатай hаналаа нэгэдэлгын долоон хоног манай орон дотор эхилбэ.

(ТАСС).

СОЁЛОЙ ҮДЭРНҮҮД

Советскэ Союзда үнгэргэгдэhэн Румыниин соёлой үдэрнүүд тус оронoй литература болон искусствын амжалтануудые элирхэйлэн харуулба. Бухарестын «Опера Ромынэ» гэжэ театрай артистнуудай концертээр энэ зохёохы харалга сентябриин 11-дэ ССР Союзай Ехэ театр соо дүүрэбэ.

Уран hайханай түрүү коллективүүдэй, гүйсэдхэгшэдэй концертнүүд, уран зурагай искусствын ба номой выставкэнүүд, Румыниин фильмүүдые харалганууд эдэ үдэрнүүдэй программын үндэhөөр олон союзна республиканuудта үнгэргэгдэhэн байна. Хоёр оронoй композиторнууд, театральна ажал ябуулагшад, архитекторнууд уулзаба. Социализм байгуулха талаар СРР-эй ажалшадай түйлаhан амжалтанууд тухай лекцинүүд, хөөрэлдөөнүүд промышленна предприятинууд, барилганууд дээрэ болобо.

(ТАСС).

ВЕТЕРАНУУД ЖАГСААЛДА

Аха үеын совет хүнүүд шэнэ байдал байгуулха талаар онсо шухаг дүршэлтэй болонхой. Залуушуулые хүмүүжүүлгые hайжаруулхын тула энэ үнэтэй сэнтэй баялигые хайшан гэжэ хэрэглэхэ тухай хөөрэлдөөн союзна республиканuудай ЛКСМ-үүдэй ЦК-нуудай, комсомолой крайкомууд болон обкомуудай дэргэдэхи комсомолой ветерануудай соведүүдэй түрүүлэгшэнэрэй семинар-зүблөөн дээрэ болоhон байна. Сентябриин 11-дэ Москвада тэрэ нээгдэбэ.

Граждан ба Эсэгэ оронoо хамгаалгын Агууехэ дайнуудай ветеранууд, түрүүшын колхозуудые эмхидхэгшэд ба түрүүшын табан жэлнүүдэй ударнигууд, шэнэ газар ашаглагшад тэрээндэ хабаадана. Мүнөө тэдэнэр залуушуулай дунда нэрэ хүндэтэй лекторнууд ба пропагандистнууд, ажалай, hуралсалай, сэрэгэй албанай шадамар бэрхэ hурган хүмүүжүүлэгшэд, хүбүүд, басагадай дунда ниитэ-политическэ хэмжээ ябуулгануудые эмхидхэгшэд ба хабаадагшад сэрэгэй-патриотическа клубуудай, комсомолой алдар солын музейнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд болонхой.

Комсомолой организацинуудай секретарьнарай бүхэармиин зүблөөн дээрэ нүхэр К. У. Черненкын хэлэhэн үгэнь, «Партиин зүгhөө комсомолые хүтэлбэрилгые hайжаруулха ба залуушуулые коммунис ёhoop хүмүүжүүлгэдэ тэрэнэй үүргые саашадань дээшэлүүлхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол хадаа залуу үетэн тухай партиин анхарал оролдолгын тодотомо гэршэ, мүн ВЛКСМ-эй ябуулгануудай дайшалхы программа болоhон байна.

Комсомолой комитедүүдэй болон ветерануудай хамтын хүдэлмэриин түрүү дүй дүршэлые шудалжа, согсолхо гээшэ семинарай зорилго болоно.

(ТАСС).

Һаналаа нэгэдэлгэнь бэхижэнэ

Сентябриин 11-дэ манай орондо нээгдэhэн совет-афган хани барисаанай үдэрнүүд хадаа СССР-эй болон ДРА-гай арадуудай улам бэхижэжэ байгаа хани барисаанай болон харилсаа холбооной үшөө нэгэ гэршэ болоно.

Үдэрнүүдэй программын ёhoop Москвада ба Таджикистанда олониитын суглаанууд, хани барисаанай үдэшэнүүд ба митингнүүд үнгэрхэ юм. Хани барисаата гүрэнэй түүхэ ба мүнөөдэрэй байдал тухай фотоэкспозици хөөрэхэ, Шэмэглэн гоёолгын искусствын выставкэ урашуулай, хэбтэ сохигшодой, алтан утаhаар угалзалан оёгшодой бүтээлнүүдтэй совет хүнүүдые танилсуулха, концертын залнуудта афган артистнууд бэлиг шадабаряа харуулха байна.

Хани барисаанай үдэрнүүдэй нээлтэдэ зорюулагдаhан суглаан Москвада болобо. Аха дүү арадтай нэгэн hаналтай байhан тухайгаа совет олониитын түлөөлэгшэд мэдүүлhэн байна.

Афганистан тушаа совет гүрэнэй бэелүүлдэг ленинскэ политика хадаа бодото интернационализмын жэшээ болоно гэжэ Афган-совет хани барисаанай бүлгэмэй делегациие толгойлогшо, ДРА-гай революционно соведэй президиумэй түрүүлэгшын орлогшо Голь Ака хэлэбэ. Афганистанда бүхы талын үзүүлдэг туhаламжын түлөө тэрэ совет арадта баяр баясхалангаа мэдүүлhэн байна. Советскэ Союз хадаа манай үнэн сэхэ ба найдамтай хани болоно,—гэжэ айлшан тэмдэглэбэ.

(ТАСС).

СЭЛЭНГЫН УҺА ХАМГААЛХА

[illegible] Улаан-Үдэдэ Сэлэнгэ мүрэнэй уhа гамтайгаар ашаглаха ба хамгаалха талаар СССР-эй болон МНР-эй засагуудай хоорондын хэлсээ бэелүүлхэ талаар СССР-эй болон МНР-эй правительствын түлөөлэгшэдэй X [illegible] нээгдэбэ.

Зүблөөндэ Монголой талаhаа МНР-эй уhанай ажахын министрэй нэгэдэхи орлогшо, Сэлэнгэ мүрэнэй басейнэй уhа гамтайгаар ашаглаха ба хамгаалха талаар МНР-эй правительствын түлөөлэгшэ Э. Дамба, энэ түлөөлэгшын орлогшо, МНР-эй уhа ашаглалгын ба хамгаалгын гүрэнэй албанай начальник З. Жандаадорж, түлөөлэгшын орлогшо, Монголой байгаали болон оршон тойронхи газар дайдые хамгаалха комитедэй хүдэлмэрилэгшэ С. Намчин, уhа ашаглаха ба хамгаалха гүрэнэй албанай инспектор Д. Содном гэгшэд хабаадана. Совет талаhаа энэ зүблөөндэ СССР-эй правительствын түлөөлэгшэ, РСФСР-эй мелиорациин ба уhанай ажахын министрэй орлогшо Н. С. Черепахин, түлөөлэгшын орлогшонор Н. М. Жуков, Ю. А. Савин, уhанай асуудалнуудаар хүдэлмэрилхэ бүлэгэй хүтэлбэрилэгшэ А. П. Ромахов, Забайкалиин бассейновэ управлениин начальник Ц-Д. Ж. Жалсанов гэгшэд хабаадана. Мүн энэ зүблөөндэ Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо С. Н. Булдаев, республикын мелиорациин ба уhанай ажахын министр Л. А. Санеев, «Байкалрыбвод» управлениин начальник Ю. И. Калашников болон бусад хабаадалсана.

Зүблөөн дээрэ гүрэнүүд хоорондын хэлсээнэй ёhoop хүдэлмэрилhэн бүлэгүүдэй үнгэрhэн жэл соо хэhэн ажалай дүнгүүд зүбшэгдэнэ. Мүн Тес-Хем ба Онон мүрэнүүдэй уhа ашаглаха ба хамгаалха тухай Монголой тала, хүдөө ажахын газар таряалангые урадхуул уhаар уhалха дүй дүршэл тухай совет мэргэжэлтэд мэдээсэлнүүдые хэбэ.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

БҮЛЭГЭЙ ГЭШҮҮДЭЙ ЭДЭБХИИН НҮЛӨӨ ДОРО

Улаан-Үдын прибор бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэлэй хабсаралгын цехэй багсалан ябталалгын участок. «Комсомол-залуушуулай эрхим бригадада», «Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ илагша, 1981 он» гэжэ алтан үзэгүүдээр hиилэн оёгдоhон үлгөөтэй байhан вымпелнүүд абаhаар лэ анхаралыетнай татаха. «КПСС-эй XXVI съездын хүндэлэлдэ дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ илагша» гэжэ гадар дээрэнь бэшээтэй диплом эндэ хадагалагдажа байдаг юм. Эдэ шагналнууд Ольга Викторовна Дановскаягай даадаг бригадын эрхим ажалые гэршэлэн харуулна. Тэрэ сагта тус бригадада 10 хүн хүдэлдэг hэн. 1982 ондо цехэй бригадануудые томодхоhон байгаа. Тиигэжэ Дановскаягай бригадада электрическэ машинануудай элементнүүдые ореодог 29 обмотчигууд ба мастер хүдэлдэг болобо.

Энэ томодхолгын «үбшэн» уданшьегүй усадхагдажа, нэгэ бүлэ шэнги ажалша коллектив бүридэн бэхижэбэ. Багашуулан орондо эмхидхэгдэhэн ехэ бригадануудай hайн байhые дүршэл оодотоор гэршэлэн харуулна. Заахан коллективэй хоёр-гурбан хүдэлмэришэдэйнь алибаа шалтагаанаар хүдэлмэридөө гараагүй хадань бусад нүхэдтэнь ехэл хүндэ байдал ушардаг, түсэб дүүргэлгэдэ горитой түбэг татадаг байhаниинь элитэ. Харин томо коллективтэ иимэ ушарал ойлгогдохошьегүй байна бшуу.

Дановскаягай толгойлдог бригадын коллективтэ түсэбэй дүүргэлтэ хуулита заншал болонхой. Хүн бүхэн абаhан социалис уялгаяа баhал бэелүүлжэ шададаг. Уялга соо гансал үйлэдбэридэ хабаатай зүйлнүүд оруулагдадаг бэшэ. Уралан нарижуулгын хэды дурадхал оруулха, ГТО-гой нормо дүүргэхэ гэхэшэлэн, мүн ниитын ажабайдалда хабаатай шухала пунктнууд уялга соо тодорхойгоор бэшэгдэнхэй байдаг юм.

Тус бригадын ажалай габьяа ехэ. Буряадай АССР-эй байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулагдаhан социалис мүрысөөндэ илаhанай, цех болон нэгэдэл дотор эмхидхэгдэдэг мүрысөөнэй эрилтэнүүдые жэншэдгүйгөөр дүүргэдэг байhанай түлөө нэгэнтэ бэшэ тус коллективтэ шагналай hуури олгогдоhон байха.

Теэд энэ бригада хайшан гээд иимэ амжалта таhалгаряагүй туйланаб?

Нэгэдэхеэр, бригадаараа нэгэ нарядаар хүдэлмэрилдэг болоhон ушар. Тиигэжэ хүн бүхэнэй өөрынь, мүн нүхэдэйнгөө түлөө харюусалгынь дээшэлэлгэ, хамтын хүдэлмэриин эсэсэй үрэ дүн, бэе бэедээ туhалалсалга ба нүхэд ёhоной харилсаан эндэ шиидхэхы үүргэ дүүргэнэ.

Хоёрдохёор, ямаршье даабарие амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ обмотчигуудай (бүгэдэндөө эхэнэрнүүд) олон жэлдэ ажаллажа олоhон дээдын мэргэжэл шадабари.

Энэ бригадада нэгэдэлэй ажалай арбан ветеранууд ажаллана. Тэдэнэй ажалай эгээл бага стаж 16 жэл болодог юм. Н. Ф. Федорова тус цехтэ 20 жэл, бригадир М. В. Швайкина өөрөө 19 жэл хүдэлөөд байна. Бригадын эгээл залуу хүдэлмэришэдынь арбан жэлэй стажтан. Тэдэ бүгэдөөрэн предприятиингаа, цехэйнгээ али бүхы хэрэгтэ үнэн сэхээр хандадаг, мэргэжэл түгэс хүнүүд шуу. 12 обмотчигууд бүтээhэн продукцияа өөрөө хинан шалгаха эрхэтэй. О. Д. Кожевникова промышленностиин энэ hалбариин шанарай талаар отличник гэжэ сууда гаранхай юм.

Бригадын амжалта туйлаха ябадалда партийна бүлэг гүнзэгыгөөр нүлөөлдэг гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Энэмнай нэгэдэл соо эгээл hайн бүлэг гэжэ тоологдодог шуу. Бүлэг табан гэшүүдтэй. Партгрупоргнь Н. Н. Шавер. Эрхим ажалай жэшээ харуулха гээшэ партийна гол даабаримнай, уялгата хэрэгнай гэжэ эндэхи коммунист бүхэн тоолодог юм. hая КПСС-эй гэшүүндэ кандидат Вера Артемьевада мэргэжэлээрээ шалгарагша гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо. Залуу коммунистын бүтээсэ ехэтэй ажал бусад нүхэдтэнь жэшээ болоhон лэ байха.

Бригадын коммунистнууд hаад ушаруулмаар дутуу дунданuудтаи эбсэшэгүй тэмсэл ябуулдаг юм. Нүхэр Шаверай бүлэг hанаhан, зорилгоноо хүсэндэнь хүргэжэл шададаг, өөhэдтэнь «диилдээгүй» хадань хүтэлбэрилэгшэдтэ дуулгадаг, хэмжээ абахыень дурадхадаг гуримтай юм гэжэ цехэй начальник С. Н. Санин хэлээ hэн. Тиигээдшье бүлэгэй коммунистнууд, партгрупорг технологическа журам сахиха асуудалаар цехэй, предприятиин хүтэлбэрилэгшэдтэ нэгэтэ бэшэ хандаhан байха.

Энээнэй байдалhаа үйлэдбэрилhэн продукциин шанар, тэрэниие хадагалалга, түхеэрэлгэнүүдые зүбөөр ашаглалга, цех дотороо агаар, температура, ариг сэбэрые сахилга гэхэ мэтын шухала хэрэгсэлнүүдые шиидхэлгэ дулдыдаха зэргэтэй.

Партийна даабари дүүргэлгэдэ эндэхи коммунистнууд харюусалга ехэтэйгээр хандадаг гээшэ. В. А. Пандырева участогай мастераар 15 жэлэй туршада хүдэлжэ байна. Тиихэ зуураа арбан нэгэ дахин профсоюзай цеховэ комитедэй түрүүлэгшээр hунгагдаад байна. Үшөө тиихэдэ комсомолой политическэ hуралсалай пропагандист юм. Хэнэйшье мэдэhээр, профкомой шиидхэхэ асуудалнууд, хамаарха хэрэгүүд баргагдашагүй олон ха юм даа. В. А. Пандыревагай партийна даабаряа эрхимээр дүүргэдэг байhан хадань нүхэдынь иимэ ехэ этигэл найдабари үзүүлнэ бшуу.

Участогай профорг, бригадын соведэй гэшүүн Н. И. Задорожная коллективэйнгээ гэшүүдтэ хүндэтэй, этигэл найдабарида ходо хүртэжэ ябадаг хүдэлмэришэн. Тэрэ КПСС-эй гэшүүндэ кандидат.

Бригадир О. В. Дановская хэдэн жэлэй туршада цехэй бригадирнуудай соведые хүтэлбэрилнэ. Ниитын энэ эмхиин ажал ябуулга цехэй үйлэдбэриин байдалда ехэ нүлөө үзүүлдэг байна. Бригадирнууд лэ ажал эмхидхэдэг, хүдэлмэришэдтэй суг хүдэлдэг, хүтэлбэрилхы үүргэтэй тушаалтад болоно. Совет дээрэ элдэбын орёо, арсалдаатай асуудалнуудые шиидхэхэ, зүб мүрыень олохо ушар олон болодог. Бригаданууд өөhэдөөшье хоорондоо эбээ таhараад байхаяа hанадаг. Теэд Дановская эдэ бүгэдые шадамараар, үлүүсэ үгэ хүүр дэлгэнгүйгөөр, нүхэр ёhоной хөөрэлдөөнэй гуримаар шиидхэхые оролдодог юм.

Партгрупорг өөрөө коммунист, үнэн сэхэ шударгы хүн гэжэ цехэй партийна организациин секретарь Н. А. Фищук нүхэр Шаверые магтадаг гээшэ. Тэрэ, үнэхөөрөө, тон шадамараар партийна бүлэгэй хүдэлмэрие хүтэлбэрилнэ, тэрэнэй гэшүүд партгрупоргынгоо жэшээгээр ниитынгээ даабарие дүүргэхые эрмэлзэдэг байна. Энэ даабариhаа гадна Нина Николаевна үшөө арадай хиналтын цехэй бүлэгэй түрүүлэгшэ юм. Энэмнай баhал харюусалгатай ниитын даабари гээшэ ааб даа.

Коммунистнуудай эдэбхитэй ажал ябуулгын ашаар, эршэтэ ажалай жэшээгээр эндэ эбтэй еэтэй, нэгэ жэгдэ hайнаар хүдэлдэг ажалша коллектив үндэhэжэн бэхижэнхэй. Энэл гүб даа ажалай үндэр бүтээсэ туйлаха үндэhэ hуури байгуулhан хүсэн. Энэ хани нүхэсэл гансал ажал дээрэ бүрилдөө бэшэ. Коллективэй гэшүүд кино болон театрта хамтаараа ошодог, хүдөө гарадаг, нэгэдэлэй спортивна хэмжээ ябуулгануудта шударгыгаар хабаадалсадаг юм. Тоошолон тэмдэглэхэдэ, имагтал коммунистнуудай жэшээгээр бригадын гэшүүн бүхэн ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Үнэхөөрөөшье, энэ бригадын гэшүүдтэ адляар ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаададаг коллектив нэгэдэл соо тиимэ олон бэшэ. Г. Г. Портнягина профсоюзай цеховэ комитедэй гэшүүн, Е. Д. Трунева продукциин шанар хинаха цехэй ниитын комиссиин түрүүлэгшэ, Т. В. Швейкина цехтэхи үйлэдбэриин сагүргэлжын зүблөөнэй гэшүүн, М. Т. Попова ба Н. Н. Ботоева цехэй нүхэдэй сүүдэй гэшүүд. Үшөө тиихэдэ Н. Н. Ботоева Железнодорожно арадай сүүдэй арадай заседателяар hунгагданхай юм. И. Ф. Федорова олон жэлэй туршада участок дээрэ хэблэл тараагшын даабаритай. Тэрэнэйл хүсэл оролдолгоор бүхы обмотчик мэргэжэлтэн хэдэн янзын газетэ болон журнал захина бшуу.

Тобшолон хэлэхэдэ, эндэхи хүдэлмэришэн эхэнэрнүүд бултадаа эдэбхитэй, ниитын ажабайдалай уряалаар урагшаа дабшана. Ниитын энэ ажал ябуулгань үйлэдбэриин хэрэгтэ нэгэтэшье hаад ушаруулдаггүй, харин амжалтынь шэмэглэл болодог юм. Тус бригада энэ жэлдэ пёдондонойхидол адли хүдэлмэришэдтэй. Гэбэшье продукци үйлэдбэрилхэ даабариин хэмжээн hураггүй ехэ. Жэлэй түсэб болзорhоонь урид дүүргэхэ гэhэн социалис уялгатай. Тэдэнэй хэлэhэн үгэдөө лаб хүрэхэ байhыень hара бүрнинь амжалта гэршэлнэ.

Т. МОСКВИТИНА.

КОММУНИСТ ТУХАЙ ХӨӨРӨӨН

АЖАБАЙДАЛАЙ ОР…

Албанайнгаа хэрэгээр Хэжэнгын районоор ябаха үедөө би ажалай, партиин ветеран Буда Цыденович Намдаковтой танилсаха золдо хүртөө hэм. Үнгэрhэн зунай аальма халуун нэгэ үдэр Ушхайтын совхозой механизаторнуудай ажал хэрэгээр hонирхон, тракторно-тариалан ажалай бригадынхидай оньhон техникээ хэр зэргэ захабарилжа байhан тухай хөөрэлдэжэ байхадамнай, хээр мориндоо хүнгэн тэргэ хүллэhэн нэгэ үбгэжөөл тээ саанаhаа хатаргаhаар дүтэлбэ. Мүнөө үедэ республикымнай колхоз, совхозуудта, трактор, машина болон элдэб оньhон техникэ элбэг боложо, мори, сарнуудта шарга, тэргэ хүллэжэ ашаа зөөлгэ, ажал хэлгэ тон үсөөн болонхой гээшэ. Ушар тиимэhээ энэ үзэгдэл намда ехэ hонирхолтой мэтэ байба.

«Урданай юумэн ула болоо, мүнөөнэй юумэн зула болоо» гээд, үбгэ эсэгынгээ, мүн өөрынгөөшье бүхы наhаараа хэжэ ябаhан хэрэгые орхёогүй, харин үбгэ наhан болобошье, мори, тэргэтэй носолдохоёо зүрхэ алдангүй ябаа хадаа, айхабтар ажалша хүн байhан байха», — гэжэ бодомжолhоор, үбгэжөөлдэ дүтэлжэ, мэндэшэлбэб.

Үбгэжөөл эндэхи нютагай бэшыемни үгэ хэлээрни абаhаар ойлгожо, намай бүришье гайхуулаа hэн.

— Басаган, ехээр бү гайха. Бишни энэ наhан соогоо элдэб тушаалда хүдэлөөб. Тэрэ үедөө элдэб зонооршье харилсаhан байхаб. Тиимэhээ бишни нютаг нютагай үгэ хүүр hайн мэдэхэ болонхойб. Гансал хүдэлhэн тушаалнуудыемни тоолохо болоо hааш, энэ дэбтэршни хүрэхэгүй, — гээд, тэрэ ташаганаса энеэгээд, саашань томоотойгоор иигэжэ үргэлжэлүүлбэ.— Мүнөө совхозой огородой бригадирби. 55 жэлэй туршада ажаллааб. Энэмни үшөөл бага мэтээр hанагдажа, энэ шэнэ тушаал даажа абааб.

Хэжэнгын совхозой нэгэ отделени байhанаа ушхайтынхид аминдаа совхоз боложо таhарhаар орондоол жэлhээ үлүү саг болоно байна. Гэбэшье, ажал хүдэлмэринь эмхи гуримтай болоно эхилэнхэй. Энэ жэлдэ тэдэнэр өөhэдын огород тарижа, овощ ехээр абаха гэжэ шиидээ. Таряа талханай ургаса шэмын ашаг үрэ hайн мэдэхэ болоhон, хуушанай ажалша хүн хадаа Буда Цыденович энэ үүсхэлыень үндэрөөр сэгнэн hайшаажа, наhанайнгаа амаралтада үни хада гарабашье, огородшон болохые хүсөө hэн. Арбаад хүнhөө бүридэhэн огородшодой бригадые коммунист Намдаков эрхимээр хүтэлбэрилнэ гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Мүнөө жэлдэ тэдэнэр 10 гектар газарта хартаабха, 2 гектарта капуста, морхооб тариhан байна. Тиихэдэ хойто жэлдэ огородойнгоо талмайе үргэдхэжэ, шэнэ газар элдүүрилхэ гэhэн зорилго урдаа табинхай.

— Гектар бүриhөө 100 центнер хартаабха, 150 центнер капуста хуряажа абаха гэhэн түсэбтэйбди. Гэбэшье түсэбөө нэгэ бага үлүүлхэдээшье болохобди. Хуряаhан ургасаяа хүүгэдэй саадта үгэхэбди. Ургажа ябаhан үстэндэ витамин баhа хэрэгтэй ха юм, — гэжэ тэрэ омогорхолтойгоор хөөрэхэ юм.

Үнэхөөрөөшье, огородой хүдэлмэришэдэй амжалтатайгаар ажаллажа байhан тухай совхозой директор Баир Дашинимаевич Чимитов хөөрөө hэн. Шэнэ совхозой байгуулагдахада, пенсионернүүд олоороо ерэжэ туhалалсаhан юм. Тэдэнэй нэгэн болохо Буда Цыденович эгээн түрүүлэн туhалалсахаяа ерээ.

Энэньшье бултанда ойлгосотой юм ааб даа. Гушаад оной хүшэр сагта колхозой түрүүлэгшэ ябаhан энэ хүн…

…

Х. ДА…

Хэжэнгын р…

Улаан-Үдын Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинадай бүд нэхэлгын цехтэ В. М. Потёмкина олон жэлэй туршада хүдэлнэ. Валентина Михайловна табан жэлэй түрүүшүүлэй нэгэн юм. Түсэбтэ арба нэгэдэхи табан жэлэй түсэбые түрүү нэхэгшэ энэ жэлэй январьда сүм дүүргэhэн байха юм.

Валентина Михайловна мүнөө Агуу Октябриин ойн хүндэлэлэй ажалай вахтада жагсаад, бусадта жэшээ харуулан, үйлэдбэриин үндэр дүнгүүдые туйлана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бүд нэхэгшэ В. М. Потёмкина.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

10 ХОНОГООР

Үйлэдбэриин ашаг ү… мэриин шанарые эрид… луулhэнэй ашаар hара, … риингөө даабари Хүрбы… хозой коллектив үлүүл… «Забайкаллес» нэгэдэлэй… ятинуудай дунда дэлгэр… соондо эрхимлэжэ ябаh… оной найман hарын ту… леспромхозой коллектив… ган кубометр модо бэл… баритай аад, үнэн дээрэ… ган кубометр модо аша… дукци худалдаха даабар… ган түхэригөөр үлүүлэг…

Энэ бүхы тоо, баримт… раад, сасуулаад үзэхэд… леспромхозой коллектив… гүй үрэ дүн туйлана гэ… моор. Эдэнэр байгша … ри болзорhоонь арбан… урид дүүргэхэ гэhэн уя… то дээрэнь бэелүүлхэ а…

М. К…

БЭРХЭ ТУГАЛШ…

Үни удаан жэлдэ Хүрбын совхоздо hаали… hэн Ц. Д. Дагбаева мүнөө Хужарта гэжэ газ… харууhалдаг юм. Үнгэрэгшэ hарада тугалнуу… гой бүриинь шэгнүүрые сүүдхэдээ дунда зэрг… хүрэтэр нэмээhэн гээшэ. Зунай тунга ногооно… нуудаа таргалуулха, ашаг шэмыень нэмээхэ зо… тэдэнээ бэлшээри hайнтай газарнуудаар адуула… най ажалдаа оролдосотой hайнаар ханд… hээнь харууhалдаг малынь хододоо тобир … Нүхэр П. Д. Дагбаева арбан нэгэдэхи табан … дэхи жэлэй түсэбтэ даабари болзорhоонь ур… тула ехэ оролдосотойгоор хүдэлнэ.

Хори. Ц-Х. ГОМБО…

СТАХАНОВСКА ХҮДЭЛӨӨНЭЙ 50 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

МҮРЫСӨӨН: ТЭРЭНЭЙ ЭШЭ ҮНДЭhЭН, БАДАРАН ХҮГЖЭЛГЭ

Хүдэлмэришэн ангиин агуу ехэ үүсхэлые үндэрөөр сэгнэхэ зуураа, В. И. Ленин аяар тиихэдэ, граждан дайнай хүшэр хүндэ сагта коммунис байгуулалтын hайн талые, экономическа шэнэ харилсаануудые, шэнэ общественные хүгжөөхэ зорилго тодорхойлhон, иимэ үедэ ажалша арад хэдэн олон шэнэ үүсхэлнүүдые дэбжээхэ байха, али бүхы шэнэ эдэбхиие дэмжэхэ хэрэгтэй, тэдээн соохоо эгээл ажамидарха шадалтайнь бэежэхэ зэргэтэй гэжэ заабарилhан гээшэ.

Мүрысөөнэй бүхы түүхэ энэ тобшололые батадхана. Кинохроникын кадрнуудтай, газетэнүүдэй шарлашаhан хуудаhануудтай бидэ мүнөө сэдьхэлээ доhолгон танилсадагбди. Түрүүшын түсэбтэ табан жэлнүүдтэ өөhэдынгөө абьяаста ажалые зорюулагшадые, манай орониие технико-экономическа гээгдэлhээ хахасуулан, экономическа болон социальна дэбжэлтын орьёлдо хүргэгшэдые тэдэнэр дурсан харуулна бшуу.

В. И. Ленинэй «Мүрысөө яажа эмхидхэхэб» гэhэн статья дотор заагдаhан бодол үндэhэжэн бэелээ. Олониитын ажалай үндэр үрэ дүнгүүд, Днепрогэс барилгашадай мэргэжэл мэргэжэлээрээ мүрысэхэ гэhэн үүсхэл, Горловско шахтер Никита Изотовой энэ үүсхэлдэ эхи табиhан ушар, Московско авиационно заводой хүдэлмэришэдэй үүсхэhэн «эрхим» гэhэн сэгнэлтын түлөө хүдэлөөн тэрэнэй бодото бэелэл болоно бшуу.

Алексей Стаханов, тэрэниие дагагшад Александр Бусыгин ба Николай Сметанин, Евдокия ба Мария Виноградованууд, Петр Кривонос, Паша Ангелина болон бусад олониие түрүүшын үүсхэлшэд гэжэ нэрлэнэбди. Үйлэдбэриин түрүүшүүлэй ажалай гайхамшаг баатаршалгые Буряад ороной ажалшад халуунаар дэмжээ hэн.

Гуша гаран онуудай үедэ областной партийна организаци, республикын бүхы ажалшад промышленностиие индустриальна ёhоор хүгжөөхэ, хүдөө ажахые коллективизациин замда оруулха талаар айхабтар ехэ хүдэлмэри хэhэн байна. Тиигээдшье энэ хэрэгтэ бахархама үрэ дүнгүүд туйлагдаа hэн. Энэ шухала хэрэгтэ новаторнуудай хүдэлөөнэй ехэ үүргэ дүүргэhэниинь элитэ бшуу.

Үйлэдбэриин түрүүшын новаторнууд эрхим аад, мэргэжэл түгэс хүдэлмэришэдэй дундаhаа урган гараа. Тэдэнэр техникэ hайнаар мэдэхэ болоhон байгаа hааб даа. Жэшээнь, паровоз-вагоной заводой түрүүшын новаторнууд барилгын ветеранууд, коммунистнууд болон комсомолшууд байhан. Тэдэнэй зэргэдэ модошо дархашуул Владимир Петухов, Михаил Кучумов, токарьнууд Владимир Ведемкин, Борис Поздеев, котельщик Прокопий Мокшонов, харуулдагша Евгений Курочкин, модошо дархан байhанаа шадабари түгэс токарь болоhон Дамба Балданов, слесарь Семен Попов болон бусад жагсажа байгаа.

Шэл хайлуулагшад В. Ф. Аксенович, Ф. В. Жуков, В. А. Матвеев, шэл отологшо Д. Ж. Янтуев болон бусад оньhожоруулагдамал шэлэй заводой, мастер В. К. Тугатханов мяханай комбинадай үйлэдбэриин новаторнууд ажалай габьягай соло дуудуулжа ябаhан шуу.

Үйлэдбэриин новаторнуудай хүдэлөөн хүдөө ажахы дээрэ үргэнөөр дэлгэрhэн байна. Жэшээнь, Хонхолын МТС-эй коммунист Л. Цыреновэй даадаг бригада 1936 ондо трактор бүхэнэй бүтээсые (условноор) 1056 гектарта, 1937 ондо 1350 гектарта хүргэhэн байна. Тэрэл МТС-эй комбайнер А. Варфоломеев 1936 ондо 468 гектар, хойто жэлынь 500 гектар таряа хуряагаа бшуу. Хориин аймагай «Заветы Ильича» колхозой hаалишан А. Е. Мясникова 1935 ондо үнеэн бүриhөө 2600 литр hү hааhан. Новатор-стахановецууд жэлhээ жэлдэ улам олошоржо байгаа бэлэй.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ «Бүхы хэрэгээ фронтдо! Бүгэдыень дайсаниие илахын түлө!» гэhэн сууряата уряа доро дэлгэрhэн социалис мүрысөөн эршэ түгэсөөр эмхидхэгдэhэн бэлэй. Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсоhон манай республикын олон предприятинууд Советскэ Союз соо түрүү hуури эзэлдэг байhан. ГКО-гой дамжуулгын Улаан туг нэгэнтэ бэшэ Улаан-Үдын паровоз-вагон бүтээлгын заводто олгогдоhон юм. Отделениин паровозой ажахы, Улаан-Үдын депо, шэлэй завод союзна Наркомадуудай иимэ тугуудта хүртэhэн алдартай. Тиихэдэ Улаан-Үдын мяханай комбинадта ГКО-гой Улаан туг хэтэдээ хадагалагдахаар барюулагдаhан байна.

Дайнай жэлнүүдтэ хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэринүүдые саг соонь бүтээхэ хэрэгтэ социалис мүрысөөн шиидхэхы үүргэ дүүргэhэн байха юм. Колхоз бүхэнэйнгөө доторой арга боломжонуудые шадамараар хэрэглэн, ажалаа зүбөөр эмхидхэн, түрүү агротехникые үргэнөөр нэбтэрүүлэн, хүдөө ажахын түрүүшүүл hайн үрэ дүн туйладаг бэлэй. Жэшээнь, Загарайн районой Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн С. Киселев 1942 ондо гектар бүриhөө 270 пүүд оробоhо, тэрэл районой XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Л. Шурыгина тэрэл жэлдэ хартаабхын эгээл үндэр ургаса хуряаhан байна бшуу. Иимэ жэшээнүүд олон ааб даа.

Гитлеровскэ Германиие даран илаhанай hүүлээр Совет улад арадай ажахые hэргээн бодхоохо, саашадань хүгжөөхэ хүдэлмэриие эхилбэ. Дайнай hүүлэй табан жэлнүүдэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө ниитэ олоной мүрысөөн дэлисэ ехэтэйгээр дэлгэрээ hэн. 1958 ондо шэнэ түхэлэй олониитын социалис мүрысөөн дэлгэрбэ. КПСС-эй XXI съездын болохоhоо урдахануур ажалдаа коммунис ёhоор хандахын түлөө хүдэлөөн мүндэлбэ. Энэ хүдэлөөе Москва-Сортировочная депогой бүлэг заhабарилагшадай үүсхэhэниинь мэдээжэ ааб даа. Ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхахын түлөө тэмсэхэтээ хамта, энэ хүдэлөөндэ хабаадагшад коммунис общестывын хүниие моральна дээдын шэнжэ шанартайгаар хүмүүжүүлхэ гэhэн зорилго урдаа табиhан байна бшуу.

Коммунис ажалай ударник гү, али коллектив гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө хүдэлөөнэй түрүү зэргэдэ коммунистнууд болон комсомолшууд жагсаhан солотой. «Механлит» (мүнөө «Электромашина») заводой моторно цехтэ начальник коммунист М. В. Чекаловай хүтэлбэри доро слесарьнууд Ю. Филатовай ба Н. Емельяновай даадаг комсомолшуудай хоёр бригада коммунис ажалай коллектив гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тусхай уялга абан, тэмсэлдэ ороо hэн шуу. Энэ үүсхэлэй мүндэлгэ манай республика соо эгээл түрүүшын байhан суутай.

Коммунис ажалай түрүүшын бригаданuудай амжалтын хүсэн энэ хүдэлөөниие улам дэлгэрүүлгэдэ үльгэр жэшээ болодог hэн. Нарин сэмбын фабрикын (мүнөө комбинат) С. Щитовой ноохо ээрэгшэдэй коммунис ажалай бригадын ажал хэрэг тиихэдэ ехэ магтаалда хүртэhэн, замай залууршад гэhэн суута гараhан юм. Тэрэ, үнэхөөрөө, эбтэй эетэй коллектив болоно шадаhан, ажалай бүтээсые дээшэлүүлгын оньhые шудалhан, шэнэ, түрүү арга дүршэл үргэнөөр нэбтэрүүлхые эрмэлзэhэн алдартай. Энэ бригадын гэшүүд А. Думнова, К. Ковалева шамбай бушуу ажалладаг байhаараа онсо шалгардаг бэлэй.

Мүрысөөн, тэрэнэй үүргэ мүнөө манай ажабайдалда улам гүнзэгыгөөр, нэбтэрхэтээ хамта, тэрэ Совет Конституци дотор хуулита зүйл болгон оруулагданхай. Мүнөө үе сагта социалис мүрысөөнэй нүлөөн бүри үргэдэжэ, өөрынгөө арга боломжые хүсэндэнь гүйсэд хүргэдэг, ажалшадые коммунис ёhоор хүмүүжүүлгын hургуули болон батажаад байна. Манай общестывын хүгжэлтын шэнэ шатын үе сагые хараадаа абажа, КПСС-эй XXVI съезд өөрынгөө абаhан документнүүд соо социалис мүрысөөнэй шэнэ эрилтэнүүдые тодорхойлhон байна.

КПСС-эй XXVI съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө, арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө мүрысөөндэ ороной ажалша бүхы хүн зон хам оролсонхой. Энэ ушар социалис мүрысөөнэй олониитын шатаhаа бүгэдэ арадай шатада дамжан орохые баримтална. Өөрынгөө дүй дүршэлые бусадта дамжуулдаг байhан түрүүшын түсэбтэ табан жэлнүүдэй ударнигуудай hайн hайхан ёhо заншалые уг залгамжалан, мүнөө залуу хүдэлмэришэн халааниие hурган хүмүүжүүлгын хүдэлөөн далайса ехэтэйгээр хүгжэжэ байна.

Совет хүдэлмэришэн ангиин хэдэн үеын хүнүүд гушадахи онуудай ударнигуудай ёhо заншалаар хүмүүжүүлэгдэнхэй гээшэ. Тэдэнэй мүнөө үеын уг залгамжалагшад тэдэнэй нэрээр тогтоогдоhон шагналнуудта хүртэхын түлөө тэмсэлые нэрэ солын хэрэг мүн гэжэ тоолоно. Хүдэлмэришэдтэ зорюулhан алибаа, баяр ёhололой үнгэргэгдэхэдэ, хүндэлэлэй hүүридэ ветеранууд, кадрова хүдэлмэришэд hуудаг шуу.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй шанга ажалай ябажа байха үедэ партийна комитедүүдэй анхаралаа хандуулха, оролдолгоёо гаргаха юумэнүүд барагдашагүй. Түсэбтэ даабаринуудые заатагүй дүүргэхэ тэмсэлдэ өөhэдынгөө коллективүүдые элсүүлхын тула хамаг хүсэеэ зорюулха гээшэ шухалын шухала хэрэг болоно. Иигээд эрхэдээ социализм ба коммунизм байгуулгын али бүхы шатада социалис мүрысөөн хадаа олониитын зохёохы эдэбхиие хүгжөөхэ зэбсэг байhан, саашадаа тэрэ үүргээ бүри гүнзэгыгөөр үргэлжэлүүхэ.

Стахановска хүдэлөөнэй эхилhээр табин жэлэй ойе ерэхэ жэлдэ hайндэрлэхэмнай. Тэрэнэй түүхэтэ ёhо заншал үргэлжэлhөөр. Манай үетэнэй зохёохы эдэбхи болон үүсхэл, коллективнэ хүдэлөөн дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалис гүрэнэй экономическа хүсэ шадалые бэхижүүлхэ тухай патриотическа эди шэдитэ эрмэлзэл болоно бшуу. Абаhан социалис уялгынгаа дүүргэлтын түлөө бултаараан харюусадаг ниитын ёhо гурим стахановска хүдэлөөнhөө эшэ үндэhэтэй. Иимэ хүдэлөөн олоной hайшаалда хүртэhэн байна. Тус асуудалда энэ жэлдэ ехэ анхарал хандуулагдана. Манай республикын бригада, цех, предприяти бүхэнэй шахуу коллективүүд ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха талаар нэмэлтэ социалис уялга абаад байна. Олонхи предприятинууд, эмхи зургаанууд партийна комитедүүдтээ, министерство болон албан зургаануудтаа энэ жэлэйнгээ социалис уялгын зүб, лаб дүүргэгдэхэ байhые элирхэйлжэ шадаа.

Электрын элшэ, шулуу нүүрhэ, цемент, холимол тэжээл, арадай хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилхэ, модо бэлэдхэхэ, гурэндэ hү, үндэгэ худалдаха талаар абаhан социалис уялганууд дүүргэгдэжэ байнхай. Промышленна предприятинууд продукци худалдаха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэб, промышленна олон предприятинуудай продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха даабари бэелүүлжэ шадаа.

Хүдэлмэриин амжалта өөрөө ябуул хүрэжэ ерэдэг бэшэ. Ажахын хүтэлбэрилэгшэд, профсоюзай комитедүүд партийна организацинуудай ударидалга доро социалис мүрысөө хүгжөөхэ, үйлэдбэриие нарижуулха талаар залан шууд, нэтэрүү хүдэлмэри ябуулна. КПСС-эй ЦК-гай «Социалис мүрысөөнэй дүн гаргалгын, тэрээндэ илагшадые урмашуулгын эмхидхэл болон дүршэлые нарижуулха тухай» тогтоолой абтаhанhаа хойшо бүхы коллективүүдтэ мүрысөөнэй ашаг үрые дээшэлүүлхэ зохимоор арга дүршэлые нэбтэрүүлхэ талаар горитой хүдэлмэри ябуулагдажа байна.

Жэшээнь, Улаан-Үдын гадар трикотаж хубсаhанай фабрикын коллектив 1984 ондо социалис мүрысөөнэй гуримые хубилгаhан байна. Фабрикын бүхы hалбаринууд гурбан бүлэг болон хубааранхай. Бүлэг, бригада, цех бүхэндэ таарама мүрысөөнэй гурим зохёогдоhон, туйлагдаха гол үрэ дүнгүүдэй хэмжээн тодорхойлогдоhон. Тиихэдээ илангаяа түсэбhөө үлүүлэн ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха асуудалнууд тэдээн соо шухала hуури эзэлнэ. Мүрысөөнэй дүн гаргаха болзор хубилагдаа. Илагша коллективүүдтэ улаан вымпел, гээгдэгшэдтэ «ногоон вымпел» барюулагдана.

Моральна урмашуулгын талаар тодорхойлогдоhон хэмжээнүүдэй аша туhань ехэ байна гэжэ тэмдэглэлтэй. «Ногоон вымпелэй» барюулагдадаг болоhонhоо хойшо гээгдэлдэ ородог бригаданууд эрид үсөөрөө. Январь hарада 39 бригадануудай 17-ниинь түсэбөө дүүргээгүй байгаа hаа, май hарада дүрбэ болобо. Оёдолой цехтэ нормоёо дүүргэдэггүй хүдэлмэришэдэй тоо хоёр дахин хороhон байна. Социалис мүрысөөнэй эмхидхэлые hайжаруулха талаар абтаhан хэмжээнүүдэй ашаар фабрикын коллектив энэ жэлдэ жэгдэ hайнаар хүдэлнэ. Долоо hарын дүн харахада, продукци худалдаха түсэб 108 процент, товарна продукци —116 процент, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ — 119 процент дүүргэгдэhэн байна.

Иимэрхүү hайн жэшээнүүдые тоолохо болоо hаа, яhала олон. Энэ тэдэ бүгэдые бултыень дурдахын аргагүй. Энэ талаар дутагдалнуудшье баhал олон гэжэ сэхэ руунь тэмдэглэхэ шухала. Тэдэниие усадхахын тула партийна организацинууд зохихо хэмжээнүүдые абажа байнхай.

Республикымнай ажалшад бүхы совет арад шэнги арбан нэгэдэхи табан жэлые нэрэтэй солотойгоор үдэшэхэ гэhэн эрмэлзэл түгэс ажаллажа байна. Энэ тэмсэл Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай туйлаhан Илалтын 40 жэлэй ойе, мүн стахановска хүдэлөөнэй эхилhээр 50 жэлэй ойе ажалай ехэ бэлэгтэйгээр угтахын түлөө бүгэдэ ниитын ехэ эрмэлзэлтэй нэгэдэнэ. Таби шахуу жэлэй саада тээ мүндэлөөд, саашадаа ажалай алдар соло мүнхэлэн бадарhан ёhо заншал манай орондо бүри нарижуулагдан үргэлжэлүүлэгдэхэнь дамжаггүй.

В. КУЗНЕЦОВ,
КПСС-эй обкомой лектор.

АЛАС ДУРН…
хизаарта…

ТАСС-АЙ КОРРЕСПОНДЕНТНУУД М…

ХАМТЫН ХҮСӨӨР

Хабаровска хизаарай Теплоозерско цементын заводто бодхоогдоhон оньhожоруулагдамал эстакадын хүсөөр вагонуудта ашаа тээхэ хүдэлмэри түргэдхэгдэбэ. Тиин заводой хажууда болон станци дээрэ состав сагhаа үлүү минуташье hаатахаяа болёо. Түмэр замшад стрелкэнүүдые электрын элшэ хүсөөр нэгэ газарhаа хүдэлгэдэг болонхой.

Поезднуудые бүридүүлгын технологиие үндэhөөрнь хубилгалга үйлэдбэрилэгшэд болон транспортнигуудай хамтадаа абаhан уялгын гол пунктнь мүн. Ашаа тээхэ үедэ вагонуудай hаатан зогсохо сагые хороохо тухай үүсхэл гаргаhан Москвагай түмэр замшадай дүршэл хадаа эдэнэрэй ажалаар харилсадаг болоhоной үрэ дүн мүн.

ДОМТО УРГАМАЛ САХИГДАН ХАМГААЛАГДАНА

Баян ургамал ногоогоороо суурхадаг Примориин Партизанская голдо оршодог домто ургамалай заказник байгаалиин памятник болгожо соносхогдоо.

Хэдэн мянган жэлэй саада тээ бүмбэрсэг дэлхэйн хойто хахадые дүүрэн эзэлhэн мульhэн энэ райондо хүрөөгүй юм. Тиимэhээ эндэ мульhэндэ абтаагүй «амиды малтамал» үлэhэн байна. Тэдэнэй олонхинь СССР-эй «Улаан дэбтэртэ» оруулагданхай.

Гэхэ зуура урдахи дулаан оронойшье, шэмэрүүн хүйтэн хойто зүгэйшье ургамалнууд эндэ зэргэлээд ургажа байдаг.

Ажабайдалай эшэ үндэhэн гэжэ суутай женьшень ба лимонник, диморфантын тужа ба ниппонско диоскорей — дүн хамта зуугаад янзын модон, hөөг бургааhан ба ногоон эндэ сахигдан хамгаалагдана байна.

Владимиро-Александровское.

АЖАhУУДА… ШЭМЭГ…

Магаданай … hайханай бүтээл… гар бэлэгэй фабр… шын зүйлнүүд… вника) гэhэн … Эндэхи модо … комбинадай цех… рэ фабрика … Нютаг зонойнго… лые шэмэглэдэг … (табан зуугаад … бэлэг) олоной … мэдээжэ болонхо…

ЛЕСПРОМ… ХҮДӨӨГЭ…

Примориин … геньевский» сов… нейскэ леспром… бариин ажахыда … тугал асарhан а… шэ тайгаар ба … ниин уулануудаа… гаад километр … на. Малай байха… баригданхай, … дууhагдахаяа ба…

Приморин … зүгэй хамhабар… зургаа мянга … сабшалантай юм… таа эндэ модон … хартаабха тари… бэрлэгдээ hэн. … огородтой, нуга… тайшье болонхой…

Хизаарай ойн … ностиин предприя… нөө хамhабарин… хүдэлнэ.

Уссурийск.

БАРИЛГЫН ИН… БААЗА БЭХ…

Уссурийск го… лалгада hая оро… нэ раствор хэдэ… ти хотын гол ба… дүүрэнээр ханга… болобо. Барилга… яахын аргагүй … материалые пред… тамадууд бэлдэд… бүхы үйлэдбэри… лэ хүн хангадаг …

Барилгын инду… зын хүгжэхэдэ, … рийск хотын б… Приморин түбэй… барилгын бүхы … үргэдхэгдэхэ бай…

НЭ БОЛ МИНИИ НЮТАГ—МОНГОЛ ҺАЙХАН ОРОН!“

Д. НАЦАГДОРЖ

Замбуулинай аха дүүнэр гэжэ Монгол орондо суурхаһан совет космонавт Владимир Джанибеков болон монгол космонавт Жүгдэрдэмиднйн Гуррагчаа хоёр ниидэлгынгээ урда тээхэнэ...

ТАСС-ай фотохронико.

ЗАМБИ ТҮБИИН НАРАН ДОРО

НЭМЖЭЭ ехэ талын алаcта, тэнгэри газар хоёрой ниилэһэн зубхисhaa жэнтэйхэн элшэеэ сасаруулһаар ээд томо табагай шэнжэтэй наранай мандахада, шэмэтэйхэн, шүүдэртэй бэлшээрээр адхарһан шүрэ зэндэмэнн мэтэ олон тоото хонин һүрэг хушуурна. Тэрэнэй захаhaa талын аласые сэдьхэлээ долгисуулан шэртэжэ байһан эдир хүбүүн сээжын хүнды хоолойгоор «Эрэ боро харсага» гэжэ дууе таталуулан, ээзн янзаар үлгы нютагайнгаа уудамые һэрюулһэн шэнжэтэй байба. Эдэ бүгэдэ зураглалые адаглажа байхадаа, эртэ урдын энэ дайда хэды зуун жэлэй туршада хүнэй дуугаар һэрижэ байгааб даа, хэды зуун жэл соо энэ дэйдэ хүн хоёр нимэ һайхан заншалда дадаахай гээшэб гэһэн бодолдо абтамаар бэлэй...

Энэ дуушамнай Дунда Губиин аймагай Адацаг сомоной «Амидаралай туг» гэжэ хүдөө ажахын нэгэдэлэй Ар-Урт бригадын хонишон Жамбын Дашзэвэг байба. Манай оронойн эртэ урдын түүхын баялигтай, ашагта малтамалнуудааршье жэншэдгүй Губи нютагта түрэһэн, үдэһэн энэ хүбүүн хизаар дайдынгаа түргэн урасхалта горходые, амитадайнь болон урьгамалайнь аймагые өөрынгөө арбан хурган мэтээр мэдэдэг юм. Тиимэһээ тэрэ угай малша түрэлхидэйнгээ дүршэл шадабарине үдхэжэ, ажахынгаа һалбаран хүгжэхэ хэрэгтэ ашата хубитаяа оруулна, түрэл хизаартаа түрьбэлгүй сэхээр дурлажа, тэрэнэйнгээ ёһотойл эзэн болложо ябана бшуу. Тала дайдын уудамууд, тэрэнэй захаар, хараани холуур һундалдан һуугша хүхэ сэнхир хүтэл, хадануд, мүн тэнгэриин тооно руу шэртэһэн газарай нюдэд мэтэ багахан нуур, тооромууд болон гантажа ангаһан губиин нюруу гэхэ мэтэ үзэгдэлнүүд—Дашзэвэгэй сэдьхэлдэ шэмээлтэжэ, нангин дулаахан мэдэрэл түрүүлдэг.

Жэжэ, томо шулуунуудыень суглуулжа наадаһан, мүн гүйгөөшын туруугаар тунга хүрьһыень түбэрүүлжэ үдэһэн энэ түрэл дайдань Дашзэвэгэй дууша хоолойн улам хонгёо болоолгодо нүлөөлөө.

Эндэ Дашзэвэгэй эсэгэ Жамба-гуай тухай хэлэхэ дуран хүрэнэ. Тэрэ хадаа далан зургаан наһатай болобошье, найр зугаа дээрэ гүйсэдхэһэн дууниинь урдынхидаал уян нугархай хэлбэреэрээ уладай зүрхэ сэдьхэл хүлгүүлжэ, талынгаа уудам руу тэгүүлэн байдаг. Юрэдөөл, Дашзэвэг эсэгынгээ дууша бэлигые дагажа абаһан байна. Тэрэнэй ирагуу хоолойн дуун гансашье хээрэ талаар зэдэлээд байгаагүй. Ушарынь хадаа байгша оной июлиин 14-һөө 21 хүрэтэр Улаан-Баатар хотодо үнгэргэгдэһэн Дунда Губиин аймагай соёлой болон искусствын үдэрнүүдтэшье хабаадалсаһан байха. Тинхэдэ Дашзэвэг түрэл хизаарайнгаа шэмэрүүншье, гоё һайханшье түхэл хэлбэрине харуулһан үргэн энтэй зураг-хүшэгын үбэртэ зогсоод, «Эрэ боро харсага» гэжэ дуратай дуугаа ханхинуулаа юм һэн.

> **Эрэ боро харсага—омог**
> **хүсэтэ жэгүүр даа,**
> **Эрэлхэгхэн ябана даа,**
> **эдир залуу наһандаа,—**

гээд, үндэр бахим бэетэй, эрэлхэг харасатай хүбүүнэй дуулажа байхада, яаһан хонгёо, нэлэнхы дайдын гүн сооһоо зэдэлжэ байһаншуу хоолойтой бэ гэлдэжэ түб хотын харагшад доохонуур шэбэнэлдэн байгаа һэн.

Жамба-гуайн дүрбэн үхибүүд барандаа дууша хоолойтой юм. Тэрэ өөрөө «Уяхан замби түбиин наран» гэжэ дуу дуулаха дуратай. Хэн мэдэбэ даа, губи таладаа үглөө бүхэндэ шахуу наранай мандахые угтажа тэрэнэй амидаралта алтан тула доро жаргалта далан зургаан наһа эдлэжэ ябаһандаа гү, үгышье һаа, губи мэтэ уудам, арадайнгаа ута дуунда үнэн зүрхэнһөө дуратайдаашье аалам, юрэдөөл, энэ дууе абаһаар таталуулдаг гуримтай даа.

Арадайнгаа эрдэни зэндэмэни болохо нэлэнхы уужам губи, тала мэтэ ута аялгатай дуунуудта Дашзэвэг үнэн зүрхэнһөө дуратай даа. Жаргалта ажабайдалай һүлдэ болон ханхинаһан энэ дуун буурал эсэгэһээнь, баян хонгор түрэл талаһаань, уг эхитэй ха юм.

Ш. ДУЛМА,
Монголой поэт.

УЛААН-БААТАР УРГАН ҺАЛБАРНА

Үндэр дабаанай оройдо гарахада, Улаан-Баатар, альган дээрэ байһан юумэдэл, аржыжа харагдана. Харасашни танил дадал болоһон талмайнуудые, үргэн салуу үйлсэ гудамжануудые, промышленна предприятинуудай ба байрын гэрнүүдэй түхэл шэнжэнүүдые али бүхы талаһаань хаймадаха юм.

Һүүлэй жэлнүүдтэ тус хото танигдашагүй болотороо хубилаа. 70-дахи онуудай һүүл багта хооһон хуудам гүоэзнүүдэй оршоһон газарта оүхэли шэнэ хото урган бодоо. Эдэмнай гуроадахи ба дүрбэдэхи микрорайонууд оолоно. Улаан-баатарайхид тэдэнние «хани барисаанай кварталнууд» гэжэ нэрлэдэг юм. Эдэнэр МНР-эй ниислэл хотын эгээл үзэсхэлэн һайхан заха булангууд гэжэ нэрлэгдэхэ ёһоор нэрлэгдэнэ. Гоё һайхан архитектуратай В. И. Ленинэй музей, Гэрлэлгын ордон, Правительствын байшан, Монголой профсоюзуудай ордон болон Улаан-Баатарай омогорхол болоһон бусад олон тоото барилганууд элихэнээр харагдана. Аржабаржа гүлынүүдээрээ хүхэ номин огторгой тулаһан үргэлгын кранууд мүн лэ нюдэндэ торолдоно. Тэдэнэр хаа хаанагүй һарайлдана. Тиимэһээ ниислэл хотын час бүхэндэ урган үндыжэ байһыень эдэ бүгэдэ элирхэйлэн гэршэлнэ.

Үнэхөөрөөшье, байрын гэрнүүдые үргэнөөр барилга хадаа Монголой ниислэл хотын онсо шэнжэнь болоно. Һүүлэй үедэ олон арбаад мянган бүлэ шэнэ байрада нүүжэ ороһон байгаа. Монгол болон совет барилгашад эдэнние тэдэнэртэ бэлэглээ бшуу.

Барилгын ба барилгын материалнуудай промышленностиин министерствэдэ һалбари дотороо түрүү коллективүүдэй нэгэн оолохо үргэлжэ ханатай байшан гэр барилгын трестын хүдэлмэритэй танилсахыемни намда дурадхаа һэн. Хэрбээ 1977 ондо предприятиин 5 мянга шахуу дүрөэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүдые ашаглалгада оруулдаг байгаа һаань, харин 1982 ондо энэнь 13 мянга шахуу болоһон байха юм. Барилгын ажалай бүтээсын хэлбэришэгүйгөөр дээшэлжэ, саг үргэлжэ ургажа байһаниинь ойлгомоор лэ.

Нэн түрүүн үйлэдбэриин эмхидхэлые нарижуулан һайжаруулһанай, бригадна подрядай онол арга нэбтэрүүлһэнэй, коллективэй бүхы гэшүүдэй совет түрүү дүй дүршэлые шудалһанай ашаар эдэ бүгэдэ туйлагдаха аргатай болоо гэжэ трестые эрхилэгшэ Д. Сүхэ-Баатар асуудалдамни харюусахадаа мэдүүлбэ. Ондоо юумэнниинь шухала удха шанартай. Хүдэлмэриин ба техническэ нөөсэнүүдые ашаглалгада оруулагдаха барилга дээрэ элсүүлхын тула трестын хүтэлоэрилэгшэд бүхы юумэ хэнэ. Мүнөө трест 9 дабхартай байрын гэрнүүдые барижа эхилэнхэй.

...Үндэр дээрэ байһан үлгы мэтэ түхеэрэлгэ дээрэ гурбан басагад хүдэлнэ. «Хүтэлбэрилэгшэдтнай хаанаб?» —гэһэн асуудалда тэдэнэй нэгэниинь ингэжэ харюусаба: «Гэр соогуур бэдэрэгты». Түгэсхэлэй хүдэлмэри хэдэг бригадын бригадир М. Бэгзсурэнние наймадахи дабхарай квартирануудай нэгэн cooһoo олобобди. Таһалганuудые хёрхо наринаар шалгажа харахадаа, үе-үе болоод лэ ажаглалтануудые хэнэ. Хаана юу хэхэ ёһотойб гэжэ заабари зүбшэл үгэнэ.

— Иимэл гэр ашаглалгада тушаанабди,— гэжэ тэрэ хэлэбэ.— Байшан гэрнүүдые ашаглалгада тушааха оүхэндөө эндэ ажаһууха хүнүүдэй урда түрүүшынхеэ шалгалта бариһан шэнги болонобди. Бишыханиье дутуу дундануудай бидэнэй һэшхэлдэ үлэхэ ёһотой байһыень һайн ойлгонобди. Гэр ашаглалгада тушаахадаа, тэрээнтэеэ удаан саг соо хахасадаггүйбди. Би өөрөө, мүн манай бригадын хүбүүд нүүжэ орогшодто ходо ходо ошожо, ямар нэгэн дутуу дундануудай бии байһаарнь һонирходогбди. Хэрбээ дутуу дундануудай дайралдаа һаань, тэдэнние усадхан зайсуулхаһаа гадна, алдуу эндүүгээ саашадаа дабтахагүйн тула анхардаг байнабди.

Бэгзсурэнэй бригада 60 хүбүүд, басагадhaa бүридэдэг юм. Тэдэнэй олонхид оронойнгоо ба совет техническэ мэргэжэлэй училищинуудые дүүргэнхэй. Тэдэнэр бултадаа залуугай ульһатайгаар, сог залитайгаар хүдэлдэг юм. Хүнние ажалаарнь лэ сэгнэдэг гээшэ. Трест дотор дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ тэдэнэр түрүү һууринуудые эзэлнэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ трест гайхамшаг амжалтануудые туйлаа. Социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэнэй, ажахын тоосооной бригадануудай хүдэлөөе хүгжөөһэнэй ашаар эдэ бүгэдэ туйлагдаһан байна. Жэшээнь, 1982 ондо Д. Батаржавай бригада шанарай талаар ниислэл хотын чемпион болоо һэн. Г. Нямжавай бригада ниислэлэй Сүхэ-Баатарай районой коллективүүдэй дунда түрүү һуури эзэлбэ.

МНР-эй барилгын ба барилгын материалнуудай промышленностиин министр Л. Цэрэндондогтой хэһэн хөөрэлдөөмни минии һанал бодолые нэмээгээ һэн. Манай орон дотор байрын гэрнүүдые барилгада онсо анхарал хандуулагдадаг гэжэ тэрэ хэлэбэ. Гүрэн энэ талаар ехэ мүнгэ зөөри һомолно. Энээнэй ашаар республикын байрын гэрнүүдэй жаса жэлһээ жэлдэ ургана. Имагтал долоодохи табан жэлдэ промышленна ба байрын гэрнүүдэй барилгын хэмжээн 40 гаран процентээр ургаа. Табан жэлэй дүүрэтэр 800 мянга гаран дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд баригдажа, ашаглалгада оруулагдаха.

Гэр барилгын асари ехэ зорилго шиидхэхэдээ, республикымнай барилгашад совет дүй дүршэлые үргэнөөр хэрэглэнэ, СССР-эй хани нүхэдэйнгөө ажалай арга онолнуудые халан абана, бүхы шэнэ, түрүү юумэндэ тэдэнэрһээ һуралсана.

Александр ДЕНИСОВИЧ,
ТАСС-ай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шэнэ байшан гэрнүүд.

ТАСС-ай фотохронико.

АРАДАЙ ДУУШАН

Буряад ороноймнай хүн зон аха дүү монгол арадай хүгжэм дуу шагнаха дуратай юм. Уран гоёор, сэдьхэл хүдэлгэмэ шадабаритайгаар дууладаг дуушадыень һайн мэдэдэг. Республикымнай радиогоор дамжуулагдадаг «Баян талын аялгада» монгол арадай дуунууд, хүршэ ороноймнай хүгжэмшэдэй шэнэ зохёолнууд гүйсэдхэгдэдэг гээшэ. Монголой мэдээжэ дуушадай Буряад орондо ерэхэдэ аха дүү арадуудай хани барисаан тухай ирагуу һайхан дуунууд театрнуудта, завод, фабрикануудай, фермэ, бригадануудай улаан булангуудта зэдэлдэг.

Монголой Арадай Республикын суута дуушад Ц. Пүрэвдорж, Д. Жаргалсайхан, Г. Хайдав, А. Хавлаш, Х. Уртнасан, бусад манай Улаан-Үдэ хотодо Буряадай гүрэнэй Ленинэй орденто оперо болон баледэй академическэ театрай сценэ дээрэ дэлхэйн элитэ ехэ хүгжэмшэдэй, мүн совет, монгол композиторнуудай зохёоһон оперонуудай гол партинуудые, монгол, буряад дуунуудые гүйсэдхэжэ, шагнагшадай сэдьхэл хүдэлгэһэн, үндэр сэгнэлтэдэнь нэгэнтэ бэшэ хүртэһэн байха.

Үнгэрэгшэ зун албанай хэрэгээр Улаан-Баатарта ошоод байхадаа, Монголой Арадай Республикын арадай артистка, гүрэнэй оперо болон баледэй театрай дуушан Хорлоогийн Уртнасанай зохёохы ажал ябуулга тухай дамжуулга телевизорээр хаража, бидэ, совет журналистнууд, сэдьхэлээ ханабабди. Дамжуулгын эхиндэ Москвагай Ехэ театрай сценэ дээрэ табигдажа байгаа Дж. Пуччиниин «Тоска» гэжэ оперын гол ролиие Уртнасанай гүйсэдхэжэ байхань харуулагдаба. Дуушание суута театрта сугларагшад нэрьемэ альга ташалгаар угтажа, оло дахин хүшэгын саанаһаа дуудажа, баяр баясхалангаа хүргэхэ юм. Удаань сэнхир экран дээрэһээ мэдээжэ дуушан Х. Уртнасан тухай Монголой Композиторнуудай холбооной правлениин түрүүлэгшэ Н. Жанцанноров тодорхойгоор хөөрэжэ, дуушан эхэнэр Ж. Чулуунай «Уудам хөндий», Д. Лувсаншаравын «Хурдан зээрд» гэһэн дуунуудые гүйсэдхэжэ, бидэние баясуулаа һэн.

Уртнасан 1962 ондо дуушан мэргэжэлээр хүдэлжэ эхилһэн намтартай. Теэд уран бэлигтэнэй харгы зам дардам сэхэ, тиимэ бэлэн бэшэ ха юм даа. 1962 ондо Улаан-Баатарта гүрэнэй оперо болон баледэй театрай дэргэдэхи дуушадай студида һураһан, удаань 1970—1972 онуудта Болгариин Арадай Республикада мэргэжэлээ дээшэлүүлхээр эльгээгдэһэн юм. Имагтал эсэшэ сусашагүй ажал, үсэд нэтэрүү оролдолго залуу дуушанда алдар соло асарһан, түрүү дуушадай зэргэдэ гаргаһан байгаа. Б. Дамдинсүрэнгийн зохёоһон «Учиртай гурван толгой» гэжэ оперодо Х. Уртнасан тон ехэ амжалтатайгаар дуулажа, шагнагшадай магтаал талархалда хүртэһэн гэжэ дамжуулгые хүтэлбэрилэгшэ тэмдэглэбэ. Энэ хэлэһэниень батадхажа, тус оперын дүрбэдэхи үйлэдэ Уртнасанай дуулажа байһаниинь харуулагдаба.

— Зохёохы ажалайнгаа эхинһээ арадай дуунуудые гүйсэдхэхэ дуратай хүм. Түрэл арадайнгаа дуунуудые дуулахадаа, классическа оперонуудай гол партинуудые гүйсэдхэхэ шадабарияа мүлинэб гэжэ һанагшаб,—гэжэ Х. Уртнасан хөөрэнэ. Богонихон хөөрэлдөөнэй һүүлээр монгол арадай дуунууд сэдьхэлэй хүбшэргэйнүүдые дайран зэдэлбэ. Энэ дамжуулгада хабаадалсаһан Монголой Арадай Республикын арадай артист, Гүрэнэй шангай лауреат, композитор С. Гончигсумлаа үгэ хэлэхэдээ, арадай дуунуудһаа гадна монгол композиторнуудай зохёоһон дуунуудые, ари, романснуудые Уртнасан эрхим һайнаар дууладаг гэжэ тэмдэглээ һэн. Дамжуулгын үедэ энэ композиторай зохёоһон «Эхын гар дээрэ үринь байна» гэһэн романс дуушан уран бэлиг түгэсөөр дуулаад, Сергей Рахманиновай романс ород хэлэн дээрэ гүйсэдхэбэ.

Хүгжэм шэнжэлэгшэ Ж. Бадраа теле-дамжуулгада хабаадалсажа, дуушанай бэлиг шадабари, гүйсэдхэлгын онсо маяг тухай хөөрэбэ. Удаань П. И. Чайковскиин «Евгений Онегин» опероһоо Татьянын ариие Уртнасанай дуулахада, жэгтэй урин хоолойнь шэхэнэй шэмэг болон шэнхинэбэ.

Дуушан Уртнасан бэлиг шадабаряараа ганса Монгол орондо мэдээжэ бэшэ, зүгөөр хариин гүрэнүүдтэ тэрэнэй ирагуу һайхан хоолойе, зүжэгшын бэлигые һайн мэдэдэг гээд Н. Жанцанноров тэмдэглэнэ. Тэрэнэй үгэнүүдые батадхан, мэдээжэ совет дуушан В. И. Пьявко Уртнасанай зохёохы ажал ябуулга тухай ингэжэ хөөрэбэ:

— Уртнасан манай Москвагай Ехэ театрта оло дахин дуулаһан байха. Би энэ дуушантай сугтаа дуулажа үзөөгүйшье һаа, һайхан хоолойтой гэжэ һайн мэдэдэг һэм. Харин мүнөөдэр Уртнасантай сугтаа дуулаха золтой байбаб, тэрэнэй ирагуу гоёор дууладагынь мэдэрбэб.

Хари гүрэнэй дуушан хаданъ, миин лэ магтаа гэжэ һанажа болохогүй. Үнэхөөрөөшье гүйсэдхэлгыншье, дуунайшье талаар ёһотой ехэ мастер болоһон дуушан байна, ямар нэгэ үндэһэ яһанай илгаатайгаар гүйсэдхэнэ гэхын аргагүй. Энээние юундэ иигэжэ онсолон тэмдэглэнэбши гэхэдэ, юрэнхыдөө Европын оронуудта Азиһаа ерэһэн дуушадта имэрхүү буулта, хүнгэлэлтэ хэдэг заншал бии агша.

Үгы даа! Уртнасанда иимэ хүнгэлэлтэ хэжэ болохогүй. Тингэжэ бодоһонойшье үлүү. Одоол нээрээ элитэ ехэ дуушан гээшэл. Урин һайхан хоолойнгоо бүхы арга боломжонуудые дүүрэнээр хэрэглэжэ шададаг. Ролииень гүйсэдхэжэ байһан геройнгоо сэдьхэлэйнь хүдэлсые дуугаараа харуулдаг шадабаритай. Уртнасантай сугтаа сценэ дээрэ үшөө нэгэнтэ бэшэ дуулаха бээзб гэжэ найданаб,—гэжэ В. И. Пьявко хөөрэнэ.

Уртнасан 1978 ондо Берлиндэ уласхоорондын конкурсдо хабаадахадаа, ехэ амжалта туйлаһан, үндэр шагналда хүртэһэн байна. 1974 ондо П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ уласхоорондын конкурсдо хабаадажа, мүн лэ эрхим гэһэн сэгнэлтэ абаа юм. 1979 ондо Болгариин Арадай Республикын залуу дуушадай конкурсдо хабаадалсаба, эндэ монгол дуушан үшөө дахин шалгараа һэн.

— Болгариин Софи, Бургас, Варна хотонуудай Советскэ Союзай Ленинградай, Москвагай, Ташкентын, Улаан-Үдын театрнуудай сценэнүүд дээрэ дэлхэйн эрхим оперонуудай гол партинуудые Уртнасан асари ехэ амжалтатайгаар гүйсэдхэһэн байна. Манай орондо дуушадай уран бэлиг хүгжөөхын түлөө эрид зоримгойгоор оролдодог дуушандаа шэнэ амжалтануудые хүсэе!—гэжэ теле-дамжуулгые хүтэлбэрилһэн Н. Жанцанноровын хэлэһые үнэн сэдьхэлһээ дэмжэжэ, Д. Вердиин «Травиата» опероһоо хундагын дуу Уртнасанай гүйсэдхэхые сэдьхэлээ хүдэлгэн шагнажа һуухадаа, монгол суута дуушанай манай Буряад орондо ерэһые һанан-дурсан һуугаа һэм. 1983 оной хабар Монгол ороной мэдээжэ дуушан эхэнэр Хорлоогийн Уртнасан Флория Тоскын (Дж. Пуччини «Тоска»), Татьянын (П. И. Чайковскиин «Евгений Онегин»), мадам Баттерфляйн (Дж. Пуччини «Чио-Чио-Сан») рольнуудые манай Буряадай гүрэнэй Ленинэй орденто оперо болон баледэй академическэ театрай сценэ дээрэ гүйсэдхэжэ, монгол арадай дуунуудые дуулажа, Улаан-Үдынмнай болон хүдөө нютагуудай шагнагшадые, хүгжэм дуунда дуратайшуулые хужарлуулаа һэн.

Монголой Арадай Республикын үдэрнүүдэй мүнөө Советскэ Союзда үнгэргэгдэжэ байһан үедэ алдарта монгол дуушание үнэн зүрхэнһөө амаршалжа, шэдитэ дуунуудаараа аха дүү арадуудай хани барисаае улам бэхижүүлгэдэ хубитаяа оруулалсахыень үреэел!

Р. ГАРМАЕВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. МНР-эй арадай артистка Х. Уртнасан Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэһэн найрамдалай концертын үедэ. 2. «Чио-Чио-Сан» оперодо мадам Баттерфляйн рольдо.

А. ПОНОМАРЕВОЙ
фото-зураг.

МАНАЙ АЙЛШАН: *Дожоогийн ЦЭДЭВ*

Дожоогийн Цэдэв 1940 ондо Монголой Баянхонгор аймагай Баян-Овоо сомондо малшанай бүлэдэ түрэһэн юм.

1963 ондо Монголой гүрэнэй университет дүүргэжэ, 1971 ондо хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат гэһэн нэрэ зэргэ хамгаалаа.

Д. Цэдэв «Ундарал хүбүүн», «Оршолонгой һайхан хүн», «Айрагай амтан», «Монгол поэзиин уламжалан шэнжэлгэ», «Зохёолшоной урлаха эрдэм» гэхэ зэргын прозын, шүүмжэлэлэй, мүн «Бодол» гэжэ шүлэгэй ном бэшэжэ хэблүүлэнхэй. Тэрэнэй зохёолнууд ород, англи, француз, араб, испан, болгар, венгр хэлэнүүд дээрэ оршуулагдаһан байна.

Д. Цэдэв мүнөө үедэ Монголой Уран зохёолшодой холбооной түрүүлэгшээр ажаллана. Мүнөө Д. Цэдэвэй «Талын харгы» гэһэн шүлэг уншагшадай анхаралда дурадханабди.

ТАЛЫН ХАРГЫ

Галабай атан тэмээнэй
Газар шүргөөмэ зогдор дороһоо
Гал улаан наран
Талын харгыда мэлмэгэд гээд мандалай.
Ганган хула хуланай
Газар доһолгохо туруун доогуур
Гал улаан наран
Талын харгыда мэлмэгэд гээд жаргалай.
Мандаһан наранай гэрэлдэ
Элирхэ сараань үй түмөөр һалаалжа,
Жаргаха наранай туяада
Сасарал-зурлаань бума саяар
хүрмэгдэжэ,
Талын харгы
Таниинешье, намайешье
Үдэршын газарта
Үртөө холо руу хүтэлэн зурыдаг.
Талын харгы
Далайешье,
нуурыешье
Сэлбэлзэмэ зэрэлгээндэ һалгаагаадшье,
ниилүүлээдшье,
Сэнхиртэмэ уулые дабан зурыдаг,
Талын харгые алдангүй дахабал,
Таана, мангир амисхалаан оодоргобол,
Төөриһэн хүндэ
Абла шэмээ үгэмтэгүй,
Аһааһан галаар дохёо табимтагүй.
Даараһан хүндэ
Халуун сай бэлдээтэй,
Хаалга үүдэниинь нээлгээтэй.
Ехэ талын айлда хүрэжэ ошоноб.
Эзэнэйнь хүндэмүүшэдэ сэдьхэлээ уярнаб.
Талын харгын ушарал хэн мэдэхэб?
Талын харгын утые хэн хэмжэхэб?
Тэндэ, Гурбан-Сайханай угалза тэхын
Тэнгэри тэлэһэн эбэр дороһоо
Нюдэнэй хараанда хиртэмэ арюун саһан
Талын харгыда һэб-һэб бузарлай.
Элһэн дундаа жаргалтай заг модоной
Эршэлжэ сүмэлһэн үндэһэн дундуур
Хайлан уярһан шэл шэнги саһан
Талын харгыда жэр-жэр урдалай.
Бударһан саһанда дарагдажа,
Утаһан зурлаань түмээрэз бүүдыхэ.
Урдаһан урыда дэбтэжэ,
Угалза сараань бумаараа балартаха.
Талын харгыда
Хүлэгэй унаган хурдан боложо,
шандаһа шангадажа,
Хүнэй үри нюдөө нээжэ,
жэгүүр ургана.
Талын харгыда
Зон олонтой ганзага ниилэжэ,
дүрөө ханхинуулна.
Зоболон жаргал туйлаха замдаа
хани нүхэдөө танина.
Талын харгын ушарал хэн мэдэхэб?
Талын харгын утые хэн хэмжэхэб?
Хаяа хирхаггүй алас
Үльмы дороһоошни захалаад,
Үлэ гүрбэлэй нүхэ нюугаад дунгиина.
Заха хилэгүй алас
Нюдэнэй үзүүртэ таһалдаад,
Ильичэй гэрэл ялалзуулаад дунгиина.
Талын уужамда
Яруу сэдьхэл лагаад үбэртэлжэ
ябахабши,
Талын харгыда
Бухишдаата охнёо хэр нюужа шадахабши.
Элһэ шоройн хүл доогуур хэды
нүүгээшье хада,
Энхэ тэнгэридэ нара, һарын хэды
ээлжэлээшье хада,
Талын харгы замхаран арилхагүй байха,
Үргэн губидаа уһандал
шэшгэхэгүй байха.
Таниинешье,
намайешье
Һэрюун һайхан Хангайн зүгшье залана,
Сэдьхэлэй дуун — Москвагай шэгшье
абаашана.
Субад эрдэнсэр ялалзаһан
Гаванын зүгшье хүтэлнэ,
Суута Нацагдоржиин ярилдаһан
Марсын шэгшье хүгэлнэ.
Түби дэлхэйн түмэн замтай
холбожо үтэһэн
Тэнгэриин хаяае Газартайнь
хяазалжа оёһов
Талын харгы
Танайхн!
Миниихн!
Манайхн!
Талын харгын гарза хэн хэлэхэб?
Талын харгын олзо хэн мэдэхэб?
Үдэр, сагай урасхалдань хадаа
Шүдэр үбһэнэй үлхөө шэнги үнгэрхэл.

Лопсон ТАПХАЕВ
буряадшалба.

ХҮН БА байгаали

ТҮРЭЛ ХИЗААРТАА ДУРАТАЙГААР...

Һурагшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ хизаар ороноо шэнжэлгэ горитойхон һуури эзэлдэг. Республикадамнай пионернүүдэй болон һурагшадай хизаар ороноо шэнжэлгэ-аяншалгын Бүхэсоюзна «СССР—Минии Эхэ орон» гэһэн экспедици урагшатайгаар хүдэлнэ. Экспедициин гол шэглэлнүүдэй нэгэн «Байгаалиин нюусануудые элирүүлэе» гэһэн уряа доро үнгэргэгдэнэ. Энэ шэглэл хадаа оршон тойронхи байгаалиин баялигые шэнжэлхэ ба арюудан хамгаалха талаар отрядуудай ябуулдаг ажал гээшэ. Аяншалха үедөө түрэл хизаарайнгаа байгаалитай, тодорхойлон хэлэбэл, гол горхонуудтай, ан амитадай болон ургамалай аймагтай танилсана. Булаг, багахан горхон, ой модон, бусад зүйлнүүдые хамгаалалгада абана. Нютагайнгаа лесничествэдэ, байгаалиие сахин хамгаалгын бүлгэмэй хүдэлмэридэ хабаададаг.

Байгаалида «нүхэр ёһоор хандаха» гэһэн уряатайгаар Бэшүүрэй районой һургуулинуудай эдир аяншалагшад, хизаар ороноо шэнжэлэгшэд хүдэлдэг. Тэдэнэй мэдээлэ сооромүүд, ой модон бии. Сагай уларилай байдалые һурагшад таһалгаряагүй шэнжэлжэ байдаг. Районой дотор эмхидхэгдэһэн тематическа 234 экскурсида 6813 хүн хабаадаа. Нэгэ үдэрөөр 228 аяншалга эмхидхэгдээ. Һургуули бүхэнэй хизаар ороноо шэнжэлгын музейдэ байгаалиин таһагууд, харин 12 һургуулида байгаалиин буланууд байгуулагдаһан. Түрэл байгаалиингаа баялигые шэнжэлхэ ба арьбадхаха, сахин хамгаалха талаар Потанинай (хүтэлбэрилэгшэнь Ф. А. Елистратов), Охин-Булагай (Г. А. Малаев) дунда һургуулинуудай һурагшад горитойхон ажал ябуулна. Жэшээлхэдэ, Потанинай дунда һургуулиин һурагшад ан амитадые, шубуу шонходые аршалан хамгаалжа — үбэлэй үедэ уурхай, хобто түхеэрнэ, тэдэнэй эдээ хоол бэлдэнэ.

Уһа сооршые, загаһанай баялигые хамгаалха хэрэгтэ Буряад оронойнай 2668 һурагшые нэгэдүүлһэн «Сэнхир патрульнин» 124 отряд хабаадана. 40 мянга шахуу һурагша 2204 дахин экскурсида, 13 мянга гаран һурагша 817 дахин аяншалгада гараһан байгаа юм. Юрэнхыдөө, һурагшад гол горхоной эрье сэбэрлээ, бухэлэнэ, модо тарина. Харин үбэлэй үедэ гол нуурнуудта мүлһыень сүмэлжэ, загаһанай амилха солоохой хэнэ. Энэ талаар Баргажанай дунда һургуули һайнаар хүдэлнэ. Республикын Уһанай ажахын ба мелиорациин министерствын дэмжэлгээр, «Булаг» гэһэн операци эмхидхэгдээ, гол горхонуудые, худаг, булагуудые сэбэрлэжэ, түүндэ тусхай паспорт хэжэ, байра байдалынь саг үргэлжэ хинан шалгадаг. Баргажанай загаһа сахин хамгаалгын инспекциин инженер-ихтиолог С. Б. Алешиной хүтэлбэри доро Шантальк, Баргажан голнуудай жараахай, загаһанай түрэлэ аршалха талаар хүдэлмэри хэгдэдэг. Гадна тэдэнэр Байгал далайн ба нютагайнгаа гол горхонуудта загаһа олзоборилгын дүрим шалгадаг юм.

«Баргажан голой уһанда хүн зоной үзүүлдэг нүлөөн» гэһэн темээр ажаглалтануудые хэжэ байһаниинь Баргажанай дунда һургуулиин «сэнхир» патрульдэ СССР-эй Наукануудай Академиин Сибириин отделениин Лимнологическа институдай эрдэмэй даабари үгтэһэн юм. Тиимэһээ һурагшадай хүдэлмэриие тус институдай директорэй орлогшо, химиин эрдэмэй кандидат В. Т. Богданов хүтэлбэрилнэ. Баргажан хадаа Байгал далайда шудхан ородог голнуудай соо удха шанараараа гурбадахи һуури эзэлдэг.

Баргажан голһоо тээ доошо, мүн лэ дээшэнь һурагшад газарай хүрьһэ абажа шэнжэлээ. Жэжэхэн нүхэтэй һагшууруур хүрьһэ һагшаха, тэдэниие 4 процентдэ формалин соо һайнаар хабхагладаг хаажархёо. Һүүлдэнь тэрэнээ микроскопоор ехэ болгон хараадаа, тон һонин нэлээтэй зэе, Олигохет, малощетинкова ба нематод хорхойнууд, гаммарид хабшаахай, остракод, циклоп гэхэдэнь байгаа.

Байгал далайн оршондохи байгаалиие сахин хамгаалха Баргажанай-Адагай дунда һургуулиинхидай ажалай гол шэглэл болонхой. Буурлахан далайн эдир хамгаалагшад 840 гектар талмай даажа абаад, тэндэ ургадаг ой модо сэбэрлэдэг юм. Нёдондонхой һуралсалай жэлдэ Хоёрдохиа хушуунһаа эхилэжэ, Баргажан голой адаг хүрэтэр 10 километрэй зайда Байгал далайн эрьедэ модо, һөөгүүдые тэдэнэр тарихан байгаа. Тосхонһойгоо хажуудахи ой соо шоргоолзоной 180 бута хинаадта дороо абаад, 37-ень хорёолжо, 16-ень амяарлан нүүлгэһэн байгаа. Аяншалагшадай слёт болон хизаар ороноо шэнжэлгын конкурснуудта һурагшад М. Кочмарев, В. Карпов, В. Мордвинов, А. Дробышев, А. Хангаев, А. Викторова гэгшэд эдэбхи ехэтэйгээр хабаадажа, һайн үрэ дүнгүүдые харуулдаг. Байгаалиие сахин хамгаалха талаар факультативай хэшээлнүүдые биологиин багша М. И. Слепокотова, Баргажан-Адагай ой модоной ажахын директор А. П. Попов, инженернүүд Т. З. Терскова, Г. И. Иванова гэгшэд һонирхолтойгоор ябуулдаг байна.

Улаан-Үдын районой Гильбэрын, Ивалгын, Дээдэ-Жэргэмэй дунда һургуулинуудта байгаалиие сахин хамгаалха хэрэгтэ һурагшадые олоор хабаадуулжа, тула аяншалга, хизаар ороноо шэнжэлгэ эмхидхэжэ заншалтай болонхой үнинэй. Эдэ һургуулинуудта «Шубуудай үдэр», «Алтан намар» гэһэн һайндэрнүүд үнгэргэгдэнэ. Дээдэ-Жэргэмэй дунда һургуулиин һурагшад тосхоноһоо тэгэн дунда оршодог «Нютагайнгаа эргэшэдтэ» гэһэн хушеэгэй дэргэдэ Илалтын парк һээжэ, жалгануудые бүхэлэ млинаад һөөг һүүлгэһэн байна.

СССР-эй АН-ай Сибириин отделениин Эрхүүгэй Географиин институдай даабараар Кабанскын районой Выдринэй дунда һургуулиин һурагшад 1979 онһоо сагай уларилай календарь зохёоно. Тиихэдэ тус һургуулиинхид эм домто ногоо, хуһанай болон нарһанай гүлгэдые суглуулдаг, «Байгаали» гэһэн газетэ гаргадаг юм. «Сэнхирхэн горхонһоо мүрэн эхи абадаг» гэһэн уряатайгаар Хориин районой Үдын дунда һургуулиин «сэнхир патруль» хүдэлдэг. Һурин шадархи горхонуудые, булагуудые хамгаалха тэдэнэй гол зорилго гээшэ. «Аршаан», «Оса» гэжэ энэ эмтэ булагуудые олоод, харууһан доро абанхай. Түрэл хизаарайнгаа эм домто аршаан булагуудые шэнжэлхэ ба хамгаалха талаар Хурамхаанай районой Дэрээнэй дунда һургуулиинхид ехэ ажал хэдэг. Багша Н. Ц. Райбиловагай хүтэлбэри доро хадын үзэсхэлэнтэ һайхан хадалаар аяншажа, халуун уһанай гарадаг 46 булаг, халуун аршаанай хэдэн булаг элирүүлһэн байха юм.

Хизаар ороноо шэнжэлгэдэ, аяншалгада, «сэнхир» болон «ногоон» патрульнуудта хабаадаһан һурагшад оршон тойронхи байгаалияа һайнаар мэдэдэг болохоһоо гадна, тэрэндэ гамтайгаар хандажа һурана, дуратай болоно—байгаали сахин хамгаалха талаар ехэ хүмүүжүүлгэ гарана.

Н. АЖЕЕВА,
эдир аяншалагшадай республиканска станциин методист.

ФЛОДТО АЛБА ХЭГШЭДЭИ ХАНИ НҮХЭСЭЛ ХАЛУУН

ДАЙШАЛХЫ ГАБЬЯА

Түрэһөөр гушан таба наһанайнгаа ойе полковник Юрий Чурилов түрэл Тихоокеанска флодһоо иимэ холо —Москвада угтахаб гэжэ яашье һанаагүй ябаа юм. Үшөөшье бүри хүлеэгдээгүй юумэниинь гэхэдэ — энэ дурасхаалта үдэрэйнгөө үмэнэ —1984 оной февралиин 22-то — СССР-эй оборонын министр Советскэ Союзай маршал Дмитрий Федорович Устиновэй гарһаа Ленинэй орден ба Советскэ Союзай Геройн Алтан одо абаһан ушарынь мүн болоно.

Юрэдөөл, бүхы эдэ хүлеэгдээгүй баяр баясхалан тэрэнэй зол хубида нэгэл үдэр тудаа бшуу. Сэдьхэлээ хүдэлэнги, баяраар толотоһон нюдэтэй Москвагай гостиницын нэгэ номер руу орожо ерэхэдэнь, Иван Сергеевич эсэгэнь тэбэрин озоо һэн. Арадань баяртайгаар миһэрхэ зуураа, нюдэнэйнгөө нулимса Татьяна Степановна эхэнь аршан зогсоо.

— Хүбүүмнай иимэ ехэ баяр асаржа ерэбэ ха юм. Ши тиихэдэнь бархиржа байхаш, — гэжэ Иван Сергеевич һамгаяа галхааба.

...Дайсадай онгосонуудта эсэргүү сэхэ самолёдуудые палуба дээрэһээ ниидхүүлдэг «Минск» гэжэ крейсерые дээрэһээ харахада, океан далайн уужам соо төөриһэн ямар нэгэн арал һануулдаг. Мүнөө тэрэ арал минута бүхэндэ ехэ болон, дүтэлжэл байба. Нарин нягта, һэргэлэн байха тон шухала. Юуб гэхэдэ, эдэ үдэрнүүдтэ тэдэнэр Совет Далайн-Сэрэгэй флодой шэнэ зэбсэг болохо сэхэ өөдөө ниидэдэг самолёдуудые туршажа байгаа бшуу.

—Сопло-вертикаль! — гэжэ майор Чурилов богонихоноор ахалагша лейтенант Валерий Перепечкодо һануулба. Энэ үдэр Чурилов залуу летчигтэй шалгалтын ниидэлгэдэ гараһан байгаа. Ахалагша лейтенант Перепечко шадамараар самолёдоо залан ниидхүүлээд, агаарта бэелүүлхэ даабаринуудаа жэншэдгүй дүүргэбэ гээшэ. Мүнөө һүүлшынь, эгээл орёо шалгалтань үлэбэ ха юм. Юуб гэхэдэ, тэнгэриһээ эгээл эдеэнэй столой шэнээнээр харагдажа байһан тэбхэрхэн палуба дээрэ самолёдоо буулгаха хэрэгтэй.

Майор Чурилов һурагшынгаа үйлэ хэрэгүүдтэ хабааранггүйхэн адаглажа һууба. Тэрэ бүри заабари үгэһэнэй үлүү гэжэ ойлгоно ха юм. Өөрөөл мэдэг, өөрөөл жолоодог. Ахалагша лейтенант Перепечко ехэл анхаралтайгаар олон тоото приборнуудые гэтэнэ. Заримдаа майорой нюдэ руу хараадшье абана. Чурилов дэмжэһэн шэнги толгойгоо дохино. Өөрөөл залан жолоодог, өөрөөл... Бүхы ниидэлгээ бэе дээрээ даажа һурахадаа, хожомоо, гансаараа агаарта гарахадаа, найдамтайгаар хүдэлдэг болохо бшуу. Хэды тиигэжэ һанабашье, майор Чурилов эгээл буулган дээрэнь тэсэнгүй хэдэн заабари үгөө һэн. Яахабши даа, ехэл харюусалгатай ниидэлгэ ха юм.

Энэ хоёрдохи мүндэлэлгынгөө газарые ба үе сагые Юрий хэзээшье мартахагүй. Урда зүгэй холын далай. 197... оной апрелиин 7. Аюултайл байгаа. Энэл апрель Юридэ Далайн-Сэрэгэй Флодой авиацида алба хэлгынь һүүлшын болзор боложо магадгүй һэн. Айхабтар дүй дүршэлтэй, шадамар бүхэ летчигууд аад, иимэ шахардуу сагай ерэхэдэ абиртажа, саашадаа бэеэ һула табяад, самолёдоо найдамтайгаар жолоодохо хабагүй болошодог ушаршье үзэгдэдэг бэлэй. Өөрөөшье тэрэ дурасхаалта ниидэлгынгээ һүүлдэ нилээд горидожо, һанаата болоо юм. Агаарта гарахадаа, хододоо үлүү гарама һэргэлэн ябахые оролдобо. Юрэдөөл, хүдэлэнгүй шахуу һууха. Теэд ниидэлгын үедэ даншье иигэжэ бэеэ баришахада, үлүү юумэнь үгы даа. Харин сэдьхэлээ дарад гээд, юрэл хуушан түхэл янзаараа ябабал холо дээрэ байха.

Агаарта гараад, майор Чурилов элдэб бодолдо абтажа, һанаата боложо, бэеэ барижа ябана гэжэ тиихэдэ хэншье мэдэдэггүй һэн. Палуба дээрэ нүхэдөөрөө уулзахадаа, Юрий урда мэтэ хүхюун, зоримгой, юунһээшье атад гэхэгүй абари аашаяа алдаагүйгөө гэршэлэгшэ бэлэй. Капитан Сергей Сауленкотой хамта «гэрэлтэй газетэ» гаргаха хэрэг үүсхэбэ. Тиин крейсер дээрэхи ажабайдал тухайгаа фильм буулгажа, бултанай анхаралда дурадхахадань, сэрэгэй морягууд нэрьемэ альга ташалгаар угтаа. Чуриловэйл халуун хабаадалгатайгаар волейболистнуудай, столой теннисистнүүдэй, үнгэржэ ерэхэдээ, эрхим загаһа баригшадай мүрысөөн холын походто ябагшадай дунда үнгэргэгдэбэ. Иимэ даншье һаа юрын, газарай наада зугаануудые эмхидхэхэдээ, летчигууд сэдьхэлээрээ амардаг, тэрэнэйнгээ хүшэр ашаае хүнгэлдэг, номгордог байна бшуу. Тиихэ үедэ палубна авиаци гээшэ һаял ажабайдалаа хуулита ёһоор эхилһэн намтартай. Тиимэһээ тэрэнэй алхам бүхэниинь һонирхолтойшье, шэнэшье байжа болоо.

Тиихэдэ үльгэр домог соохидол адли юрэ бусын түхэлтэй аад, фюзеляж дээрээ сагаан хүхэ далайн-сэрэгэй тугтай, байһан газарһаа өөдөө дэгдэшэдэг, тиин тэрэл газартаа сэб сэхэ ерээд буушадаг самолёдууд дүй дүршэлтэйшье авиаторнуудай хүсэл һанаа хүлгүүлэн татадаг һэн.

Палуба дээрэ хиидэ хүдэлэнгүй байхыень харахадаа:

— Ниидэдэг табаг шэнгил, — гэжэ шоглохошье зариман олдодог бэлэй.

Түрүүшын ниидэлгэнүүдые хээд байхадаа, Юрий Чурилов шэнэ, иимэ түхэлэй самолёдуудые залан жолоодохые бэлэн бэшэ гэжэ ойлгоо юм. Дэгдэн агаарта гараханъ баргатайл аад, тэрэниие тон наринаар хараалагдаһан газартань буулгахань, агаарта аһаһан шэнги палуба дээрэ хиидэ байлгахань хүнгэн гэхын аргагүй һэн.

Палуба дээрэһээ ниидэдэг самолёдуудые залан жолоододог совет летчигуудай эгээл түрүүшынхидэйнь нэгэн Юрий Чурилов болоһон намтартай. Үдэр, һүни илгаагүй ниидэхэ, сагай уларилай ямарташье һаатахагүй, элдэб янзын буу зэбсэг хэрэглэхэ гээшэ амар бэшэ һэн. Энэл орёо, аюултайшье ажалда мүнөө подполковник Чурилов залуу үетэниие һургадаг юм. Ахалагша лейтенант Перепечкотой ниидэлгыень шэнжэлжэ үзэһэн мэргэжэлтэдһээ бүридүүлэгдэһэн тусхай комисси летчигуудые шадамар бэрхээр харуулаа гэһэн тобшолол хээ һэн. Гансаараа үлөөд бодомжолходоо, тэрэ ниидэлгын үедэ бүхы арга боломжоёо гүйсэд ашаглажа шадаагүйб гэһэн тобшолол хэдэг байгаа. Шэнэ самолёдто залуу летчигуудые дадхаахадаа, тэдэнэй этигэл, найдабариие мүхөөнгүй ябажа үзэхэ хэрэгтэй бшуу. Юрэдөөл, конструкторнуудай өөһэдынь огто мэдэхэгүй байһан орёо нарин зүйлнүүдые хэжэ шалгадаг һэн. Гансашье шалгадаг бэшэ, харин ниидэлгэ бүхэндөө ойлгоһон зүйлөө туршажа үзэдэг байгаа. Тэрэнтэй хамта энэ туршалгануудта летчик Олег Кононенко сүм гаралсаһан юм. Хожомынь бүри залуу үеыншье һаа, шадамар бэрхэ Василий Юров, Валерий Оситиянко, бусад тэрээнтэй хүдэлөө...

Дунда Россин эгээл гүн соо ажаһуудаг таряашан угтай Чуриловтан үхибүүдээ хара багаһаань ажалда дадхаан һургадаг заншалтай бэлэй. Эндэ зоригжол, тэсэбэри, ажал хэрэгтээ үнэн сэхэ байлга хододоо үндэрөөр сэгнэгдэдэг һэн. Эдэ бүхы һайн һайхан шэнжэ шанар Воронежско областьдо колхозой түрүүлэгшээр хүдэлһэн эсэгэһээ Юрий халан абаһан намтартай. Зүгөөр тэрэ хара багаһаа летчик болохо һэм гэжэ хүсэжэ ябаагүй юм. Оройдоол арбан хоёртойдонь тэрэнэй нэрэтэ Юрий Гагарин замбуулин худар дэгдээ ха юм. Одоол тиихэдэ Юрий Чурилов хамагһаа саагуур, хамагһаа дээгүүр ниидэхэ хүсэлдэ абтаа бэлэй.

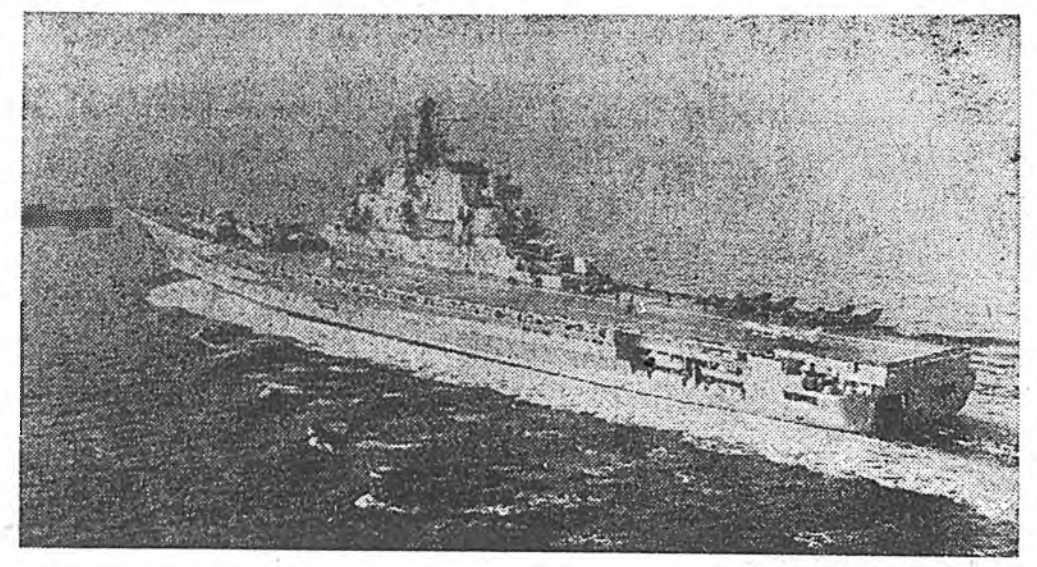
Океан дээгүүр ниидээд ерэхэ бүридөө майор Чурилов улаан одото самолёдойнгоо шэнэ арга боломжонуудые тодоруулагша һэн. Хоёр дахин ехэл орёо эрхэ байдалда ороод үзөө. Тиимэ байдалһаа бүтэн мэндэ гаралсаха гээшэ юрын хэрэг бэшэл байгаа.

Чуриловые һайн мэдэхэ нэгэ полит-хүдэлмэрилэгшэ тэрээн тухай иигэжэ хэлээ һэн: «Манай командир сэрэгэйнгээ тангаригта, уялгадаа үнэн сэхэ байха тухай олон үгэ хэлэхэ дурагүй хүн юм. Тэрэ өөрынгөө ажабайдалаар, албаяа жэншэдгүй хэдэгээрээ энээндэ бусадаа һургадаг заншалтай».

М. ЧЕВЫЧЕЛОВ,
запасай подполковник.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: подполковник Ю. И. Чурилов; «Минск» гэжэ крейсер тамаралгада.

Улаан тугта Номгон океанай флот.

СПОРТ · спорт · СПОРТ · Спорт · СПОРТ

ЭРМЭЛЗЭЛ ЗОРИГ

Һүүлэй жэлнүүдтэ манай республика дотор хүнгэн атлетикэ эршэмтэйгээр хүгжөөгдэжэ, «спортын хатанай» нэрэ хүндэдэ хүртэдэг болоо гэхэдэ алдуутай бэшэ. Энэ талаар «Трудовые резервы» бүлгэмэй Олимпиадада бэлэдхэлэй түбэй тренернүүдэй эршэмтэй ажал ябуулгые онсолон тэмдэглэмээр байна. Ушарынь гэбэл, РСФСР-эй габьяата тренернүүд В. Д. Домниной, Б. В. Миромановай хүтэлбэри доро тус бүлгэмэй бусад тренернүүд эдэбхитэй һайнаар хүдэлжэ, уласхоорондын классай спортын хэдэн мастерые, спортын олон мастернуудые һурган бэлдэһэн байха юм.

Тиигэжэ манай республикын хүнгэн атледууд бүхэроссин, бүхэсоюзна ба уласхоорондын ехэ ехэ мүрысөөнүүдтэ амжалтатайгаар хабаадажа, түрүү һууринуудые эзэлнэ бшуу. Тусхайлбал, байгша ондо манай республикын «спортын хатанай» түлөөлэгшэд ехэ амжалта туйлажа, XXIII Олимпиин наадануудые түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтаа һэн. Гэбэшье американ захиргаанай гэмээр манай Эхэ ороной, мүн социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай, бусад хэдэн гүрэнүүдэй команданууд Лос-Анджелеста үнгэргэгдэһэн Олимпиин наадануудта хабаадажа шадаагүй байһаниинь гэмшэлтэй.

Зүгөөр эдэ оронуудай команданууд «Хани барисаан-84» гэжэ уласхоорондын ехэ мүрысөөнүүдтэ хабаадажа, үндэр үрэ дүнгүүдые туйлаһан байгаа. Жэшээнь, манай республикын түлөөлэгшэ — уласхоорондын классай спортын мастер Надежда Виноградова Прагада үнгэргэгдэһэн иимэ мүрысөөндэ долоон зүйлөөр хабаадахадаа, 6352 очко абажа, мүнгэн медаляар шагнагдаа һэн.

Гэхэтэй хамта «Хани барисаан-84» гэжэ уласхоорондын мүрысөөндэ хабаадажа шадаагүйшье һаа, үндэр үрэ дүнгүүдээрээ алдаршаһан атледууд манайда олон. Уласхоорондын классай спортын мастер Татьяна Позднякова эдэнэй нэгэниинь болоно.

Байгша он Татьянада урагшатай байгаа гэжэ тэмдэглэмээр. Москвагай «Крылатское» гэжэ спорткомплексдо үнгэргэгдэһэн СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө үбэлэй мүрысөөндэ Позднякова 1500 метртэ мүнгэн медаляар шагнагдаа һэн. Тиихэдээ тэрэ Украинын түлөөлэгшэ Т. Хамитовада оройдоол хахад секундаар гартаһан байгаа.

Аха дүүнэр Знаменскинуудай дурасхаалда зорюулагдажа, Сочи хотодо үнгэргэгдэһэн уласхоорондын нааданда 11 ороной 600 гаран хүнгэн атлет хабаадаа һэн. Эндэ нютагаймнай басаган 3000 метртэ 8 минута 34,1 секунда саг харуулжа, илалта туйлаба. Удаань «Олимпиин наадануудай үдэр» гэжэ Берлиндэ болоһон мүрысөөндэ энэл зайда Т. Позднякова дүрбэдэхи һуури эзэлһэн юм.

Һүүлээрнь ороной эрхим бэрхэ атледүүдэй хабаадалгатайгаар Москвагай түрүү һуури эзэлэлгын мүрысөөндэ Олимпиин наадануудай гурба дахин чемпионка Т. Казанкина (Ленинград) 2000 метртэ 5 минута 28,72 секунда саг харуулжа, дэлхэйн рекорд тогтоогоо һэн. Эндэ Т. Позднякова мүн лэ дэлхэйн урдын рекордые үлүүлжэ, хоёрдохи һуурида гараба.

Сентябрь һарын эхээр Италиин хэдэн хотонуудта уласхоорондын ехэ ехэ мүрысөөнүүд үнгэргэгдэжэ, Олимпиин наадануудта, «Хани барисаан» гэжэ уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ илагшад, шанда хүртэгшэд хабаадаһан байна. Римдэхи олимпийскэ стадион дээрэ 3000 метртэ урилдаан олоной һонирхол татаба. Эндэ Т. Позднякова 8 минута 35,48 секунда саг харуулжа, илалта туйлаа. Тиихэдээ тэрэ Лос-Анджелеста үнгэргэгдэһэн Олимпиин наадануудта илаһан М. Пуйкые (Румыни) ахижа гараһан байгаа. Гурба хоноһон хойно Риети хотодо болоһон уласхоорондын мүрысөөндэ Татьяна 1500 метртэ мүнгэн медаляар шагнагдаһан байха юм. Эдэ бүгэдэ нютагаймнай хурдан сүлхэ басаганай ехэ ерээдүйтэй байһые элирхэйлэн гэршэлнэ.

РСФСР-эй габьяата тренер В. Д. Домниной һурган хүмүүжүүлдэг Татьяна Позднякова командна тоосоогоор хүнгэн атлетикын урилдаагаар дэлхэйн хоёр дахин чемпионка болонхой. Нёдондо жэл Лондондо болоһон дэлхэйн чемпионадта хубиин тоосоогоор бронзо медаляар шагнагдаа һэн. Гадна тэрэ Европын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хоёрдохи һуури эзэлһэн байгаа. Татьяна дундуур зайда урилдалгаар СССР-эй чемпионой нэрэ зэргэдэ хоёр дахин хүртэнхэй.

Һаяхан Донецкдэ үнгэргэгдэһэн СССР-эй чемпионадта Т. Позднякова 3000 метрэй урилдаанда 8 минута 39,7 секунда саг харуулжа, бронзо медаляар шагнагдаба.

РСФСР-эй болон Румыниин суглуулагдамал командануудай хоорондо үнгэргэгдэдэг заншалта мүрысөөнүүдтэ хабаадахаяа РСФСР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, Т. Позднякова тренертээ хамта һаяар Бухарест ошохонь.

Эрмэлзэл зоригтой, урдаа табиһан зорилгодоо заабол хүрэдэг нютагаймнай басаганай саашадаа бүри ехэ амжалта туйлажа, нютаг ороноо алдаршуулха байһаниинь дамжаггүй.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Т. Позднякова.

В. ПЛУТТЫН фото.

СПОРТЛОТО

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ ТИРАЖ

«Спортлотонуудай» сентябрнин 1-дэ үнгэргэгдэһэн 35-дахи тираж.

«49-һөө 6-ень тааха»: 12—гимнастика, 15—байдарка ба каноэгээр һэлюурдэлгэ, 18—хүнгэн атлетикэ, 33 —футбол, 39— альпинизм, 46—теннис.

«36-һаа 5-ень тааха»: 7—классическа барилдаан, 24—гарай бүмбэгэ, 25—шаргын спорт, 29—стендовэ буудалга, 33— футбол.

(ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Гээгдэлдэ орожо эхилээ, ялалтайб?» — рейдовэ бригадын материал. «Үбэлэй хүрэжэ ерэхэдэ, харюусаха болохол» — В. Левченко, В. Медведев, А. Хаданов гэгшэдэй бэшэһэн корреспонденци. «БАМ: «алтан залгалаагай» жэлэй дабшасанууд». — материалнуудай суглуулбари. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Партийна ажабайдал: тоосоон ба һунгалта». «Коллективые нэгэдүүлхэ хүсэн гү, али...» — А. Белоусовагай статья. «Алдуу дутуунуудтаа найдалтагүй» — Л. Бадуев, В. Бадмаев гэгшэдэй корреспонденци. «Редакцида ерэһэн бэшэгүүдые уншахадаа». «Хүйтэн удахаяа болёо» — М. Хензехеновэй шэнжэлэл. «Эдеэ хоолой программа бэелүүлхын түлөө». М. Зараевай «Таряашанай газаа хооһон байха ёһогүй» гэһэн статья. ТАСС-ай суглуулбариһаа.

Гурбадахи хуудаһанда. «Аха дүү Монгол орондо»— материалнуудай суглуулбари. «Хилын саанаһаа» — ТАСС-ай ба АПН-эй корреспондентнүүдэй мэдээсэлнүүдһээ.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Шэнэ һонин, үйлэ хэрэгүүд, тоо, баримтанууд» — тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. Театр. «Эдир наһантаяа уулзалга» — С. Имихеловагай рецензи. «Үйлсөөр ябалгын дүримүүдтэй танилсанабди» — Н. Дашиевай статья. Соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Шатараар дэлхэйн чемпионат. 10.10 — «Земля» — уран һайханай фильм. 11.35 — Шэнэ һонин. (11.40 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — Баримтата фильмүүд. 16.00 — А. М. Горький. «На дне». 16.45 — «Клятве верны» — баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 17.05 — «Ойн һуурин тосхонуудай шэнэ һонин». 17.35 — Уласхоорондын шэнжэлэл (буряадаар). 17.50 — «Эрдэм ухаан —үйлэдбэридэ». 18.20— «Ералаш». 18.30 — «Ургаса хуряалгын дохёонууд» (буряадаар).

Москва. 18.50 — «Хани барисаан» гэжэ уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ.

Улаан-Үдэ. 19.30 — «Байгал» — нютагуудай һонин.

Москва. 18.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 20.25 — Футболоор дэлхэйн чемпионадай шэлэн абалгын матч. Ирландиин ба СССР-эй суглуулагдамал командануд. 22.00 —«Время». 22.30 — Хоккейгээр уласхоорондын мүрысөөн. «Канадын кубок». 00.30 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 00.45 — Шатараар дэлхэйн чемпионат.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — «Орджоникидзе» — баримтата фильм. 9.35, 10.35 — Байгаали шэнжэлэлгэ. 4-дэхи класс. 9.55— Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 10.05, 13.05 — Испан хэлэн. 10.55 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 11.05 — ПТУ-гай һурагшадта. Астрономи. 11.40, 12.40 — Зоологи. 7-дохи класс. 12.40 — «Гэр бүлэ ба һургуули». 13.05 — Байгаали шэнжэлэлгэ. 13.25 — «Ородой былинэнүүдэй геройнууд». 5-дахи класс. 14.25— «Хуули мэдэхэ гүш?». 15.00— «Расписание на послезавтра» — уран һайханай фильм. 16.25 — Шэнэ һонин. 16.30 — Баримтата фильм. 17.05— «Шатарай һургуули». 17.35— «...16 хүрэтэр ба тэрээнһээ дээшэ наһанай». 18.20 — «Эрдэм ухаан ба ажабайдал».

Улаан-Үдэ. 18.50 — Соносхолнууд. 19.00—«Аялга дуунтай уулзалга».

Москва. 19.30 — «Федоскино —уран зураашадай газар».

Улаан-Үдэ. 19.45— «Ералаш».

Москва. 20.00 — Р. Глиэр. «Симфони—фантази».

Улаан-Үдэ. 20.25 — «Размышления о доме Герцена»— баримтата фильм.

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул». 21.15— Болгариин артистнуудай концерт. 22.00 — «Время». 22.30— Павел Нилин. Зохёохы ажал ябуулгын хуудаһанууд.

САГАЙ УЛАРИЛ

Бага үүлэтэйшэг байха. Баруун тээһээ секундын 3—8 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Үдэртөө 19—24 градус хүрэтэр дулаарха. Тиихэдэ Байгал шадарай нютагуудта оройдоол 15 градус дулаан байхаар багсаагдана.

Республикымнай ниислэл Улаан Үдэдэ шииг нойтон орохогүй. Баруун тээһээ секундын 3—8 метр хүсэтэйгөөр һалхилха.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам.редактора — 2-62-62 отв. секретарь—2-50-52, секретарнат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ— 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов —2-54-93, писем и селькоров — 2-67-8, корректорская—2-33-61, выпускающие— 2-35-95, отдел объявлений —2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-03577. Заказ № 211. Индекс 0464.

Редактор Р. Б. ГАР...